

Udflytning fra §92 botilbud

En undersøgelse af erfaringer med muligheder og barrierer
for at beboere kan flytte ud

af Helle Vase Sørensen og Jens Hjort Andersen

Videnscenter for Socialpsykiatri

Stu­di­estræde 19, 2
1455 Kø­ben­havn K
Tlf. 3393 4452
www.socialpsykiatri.dk

Marts 2006

ISBN 87-90964-33-0

Indholdsfortegnelse

Forord.....	5
Indledning.....	7
Resume.....	9
Baggrund og udfordringer.....	11
Projektet: erfaringer med udflytning fra §92 botilbud.....	12
Rapportens opbygning.....	13
Kapitel 1. Spørgeskemaundersøgelsen.....	15
Repræsentativitet.....	15
Fordeling af personalet på faggrupper.....	15
Beboernes fordeling på køn, alder, etnicitet og misbrug.....	16
Udflytningsenhed.....	17
Strategier i forhold til at understøtte udflytningsforløb.....	19
Individuelt (sam)arbejde med beboer.....	19
Organisering af udflytning.....	20
Samarbejde på tværs af sektorer, systemer og fag.....	21
Andre strategier.....	21
Opsummering af strategier.....	21
Barrierer i forhold til udflytning.....	22
Fremadrettede tendenser – psykosocial rehabilitering.....	23
Hvad de næste skridt kunne være.....	24
Kapitel 2. Den gode udflytning.....	25
Kapitel 3. Om organisatoriske rammer og muligheder.....	26
Forberedelse af et sammenhængende forløb.....	27
Kapitel 4. Faglige perspektiver i udflytningen.....	30
Forberedelse af udflytningen.....	30
Redskaber i dialogen.....	32
Forskellige værdier i hverdagslivet.....	34
Kapitel 5. Den gode overgang (udflytningen).....	36
”Livliner” efter udflytning.....	37
Kapitel 6. Hvad gør den gode udflytning? – dok. og vidensdeling.....	39
Opsamling på den gode udflytning.....	39

Kapitel 7. Præsentation af de enkelte tilbud	41
Pedersvænge, Roskilde Amt	41
Tornbjerggård, Fyns Amt	41
Brahmsvænget, Ringkøbing Amt.....	42
Enghaven, Vejle Amt	42
Slotsvænget, Københavns Amt	43
Roesskovsvej, Fyns Amt	44
Åhaven, Vejle Amt	45
Kollegiet Søhuset, Viborg Amt.....	46
Nybrogård, Københavns Amt	46
Syrenparken, Vejle Amt.....	47
Birkevængen, Ribe Amt	48
Lunden, Københavns Amt	49
Solvang, Roskilde Amt.....	49

Tabeller:

Tabel 1. Medarbejdernes fordeling på faggrupper	16
Tabel 2. Beboernes fordeling på alder og køn.....	17
Tabel 3. Opgørelse over hvor beboerne flytter hen	18

Forord

Vi ved ikke hvor mange der flytter fra §92 botilbud og hvor de flytter hen. Vi ved heller ikke hvordan det går dem der er flyttet ud. Videnscenter for Socialpsykiatri og Center for evaluering har derfor gennemført et mindre projekt om erfaringer med udflytning fra §92 tilbud. Det er sket ved at spørge botilbudene om deres erfaringer med på forskellig vis at understøtte udviklingsforløb for beboere i botilbudene.

Undersøgelsen bidrager således kun til et delvist overblik over emnet udflytning.

Vi takker både de botilbud som besvarede spørgeskemaet som vi sendte ud i sommeren 2005 og de som deltog på seminardagen d. 27. september 2005 i Odense. På seminardagen blev der udvekslet erfaringer med at arbejde med udflytningsperspektivet. Deltagerne var opdelt i tre grupper, og hver gruppe havde en ordstyrer og en referent. Ordstyrerne og referenterne var fra Videnscenter for Socialpsykiatri: Johanne Bratbo og Jens Hjort Andersen, fra Center for evaluering: Birgitte Ahlgreen, Hans Knudsen, Helle Vase Sørensen, Stinne Bruhn og Lone Madsen.

Nærværende afrapportering er skrevet af:
Jens Hjort Andersen, indledning og kapitel 1
Helle Vase Sørensen, kapitel 2-8

Indledning

§92 botilbud bliver ofte set som en endestation, selvom de hverken ud fra loven eller god socialpsykiatrisk praksis skal være det.

Videnscenter for Socialpsykiatri og Center for Evaluering i Psykiatrien i Aarhus Amt (CEPS) har gennemført et mindre projekt om udflytning fra §92 botilbud. Projektet har særligt interesseret sig for erfaringerne med at understøtte udflytning til mindre institutionsprægede boformer og evt. egen lejlighed eller andet.

Der er mange gode grunde til at undersøge udviklingen på boområdet. Videnscenter for Socialpsykiatri er forpligtet på at holde sig orienteret om hvad der løbende sker på botilbudsområdet. Videnscenteret har været aktiv mht. at sætte begrebet recovery på dagsordenen i en dansk sammenhæng, og er naturligvis interesseret i at følge op på hvad der er sket på området siden begrebet blev introduceret for små fire år siden. Desuden ved vi at beslutningstagere i amter og kommuner er interesserede i at vide om et ophold på et §92 tilbud fører til en udvikling i retning af senere udflytning til mindre indgribende og dermed mindre omkostningstunge tilbud, eller om det er en endestation. Herudover har naturligvis både medarbejdere og brugere af botilbudene en interesse i at vide hvad et ophold fører med sig. Nogle af grundene er fremhævet neden for. De fremhævede spørgsmål er ikke i fokus for denne undersøgelse, men vil dog indirekte blive belyst i rapporten.

Har botilbudene integreret recovery tænkningen sådan at det kommer til udtryk i det faglige arbejde med at understøtte recovery processer inklusive udflytningsforløb?

Er der tale om et flow i §92 tilbudene eller en tilsanding? Dvs. flytter beboerne efter en periode i botilbudene, eller bliver der tale om et permanent ophold?

Hvilken udvikling gennemgår §92 botilbudene, som er de mest ressourcekrævende socialpsykiatriske tilbud?

Resumé

Undersøgelsen peger på at det er afgørende at bostederne har en vifte af udflytningsstrategier. En åben og nysgerrig udforskning af beboernes behov, ønsker og drømme er et vigtigt grundlag for det fælles arbejde med at udarbejde handleplaner. Det er også et vigtigt grundlag for et samarbejde med beboere om udvikling af deres personlige kompetencer og måder at håndtere hverdagslivet på.

Afsættet i beboerens ønsker og ressourcer gør det dog ikke alene. Samarbejde med det omgivende samfund, herunder hospitals- og distriktspsykiatri og kommunale sagsbehandlere, om indholdet i behandling og aftaler efter udflytning, er betydningsfuldt. Ligeledes er kontinuitet – så man for eksempel kan beholde samme kontaktperson i en overgangsperiode efter udflytning – med til at sikre succes.

Endelig er beskæftigelsesmuligheder under opholdet i botilbud afgørende for at give beboerne mulighed for at udvikle nye kompetencer og håndteringsmåder i forskellige sammenhænge.

Baggrund og udfordringer

Antallet af amtslige botilbud har været stigende indtil 2003. Der er nu omkring 4.200 pladser. I 1987 blev de gamle, ofte store H-plejehjem flyttet til socialektoren og som regel til amternes socialforvaltninger. Mange af disse er i tidens løb udfaset, mens andre er blevet moderniseret. Nyere botilbud er kommet til. En del er relativt store botilbudsmiljøer på 25-50 pladser, og nogle af de gamle miljøer er større – op til knap 200 beboere. Fælles for en række af dem er at de er tænkt som længerevarende eller vedvarende botilbud for voksne. Disse botilbud er omfattet af §92 i Serviceloven fra 1998. Heri står der:

”Amtskommunen sørger for, at der er det nødvendige antal pladser i boformer, der er egnet til længerevarende ophold til personer, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for omfattende hjælp i almindelige daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis.”

Der er formentlig mange årsager til stigningen på området:

- Skyldes stigningen en velkendt problemstilling om at de involverede beboere, pårørende og fagfolk taber perspektivet omkring udflytningsmulighederne?
- Er det fordi nye målgrupper fx med et samtidigt misbrug og med stort behov for støtte, flytter ind?
- Er det af mangel på alternativer til mennesker med sindslidelse og et misbrug?
- Er det pga. mangel på alternative boformer til de nuværende beboere i botilbudsmiljøerne?
- Er det pga. voksende problemer med at skabe rum for målgruppen i lokalsamfundene?
- Er det så at sige stadigvæk vanskeligere at arbejde med differentieret social integration for øje?
- Eller er botilbudene faktisk en konkret måde at omsætte differentieret social integration på gennem etablering af nogle hjemlignende miljøer for målgruppen?¹

Risikoen for tilsandingsproblemer vil også eksistere fremover. Dvs. de barrierer der er i forhold til at skabe gennemstrømning i bosteder fx pga. mangel på udflytningsmuligheder. Men også mangel på beskæftigelse i botilbudene der sigter på at forbedre beboerne på senere udflytning til mindre indgribende tilbud.

Boområdet møder mange udfordringer. Heriblandt også det forhold at botilbud har folk på venteliste og at de amtslige og kommunale opgavestillere ønsker en hurtigere gennemstrømning af beboere. Nye begreber er introduceret i psykiatrien, herunder socialpsykiatrien. To eksempler er tænkningen om recovery, dvs. at komme sig oven på en alvorlig sindslidelse, og begrebet om psykosocial rehabilitering, den måde psykiatrien gennem systematisk udviklingsarbejde kan understøtte bedringsprocesser.

¹ C.J. Kristensen foreslår begrebet differentieret social integration til at beskrive den læreproces hvor majoritetsbefolkningen og minoritetsbefolkningen søger at tilpasse sig hinanden. Hun foreslår begrebet som et alternativ til den udbredte opfattelse om at de marginale livsmåder, her beboerne i botilbudene, er definitivt udgrænset fra samfundet. C.J. Kristensen i Hegland m.fl. (red), Sammenbrud eller sammenhold – nogle udviklingstendenser for velfærdssamfundet, Akademisk Forlag, 1997

Begreberne udfordrer forestillingerne om at et ophold på et §92 botilbud er livslangt. Det er med til at skabe et forventningspres om at beboere i §92 tilbud skal videre efter nogle få år i tilbudene. Men det skaber også dilemmaer, bl.a. mellem at arbejde med "eget hjem" i selve botilbudet og samtidig udvikling hvor målet er flytning.

Hvordan håndteres det pres og de mange dilemmaer? Er der nogle erfaringer med hvad der skal til for at skabe udviklingsforløb som resulterer i at beboerne får det så meget bedre at de flytter til mindre indgribende/institutionsprægede boformer hvor de så at sige "har sig selv med i processen"?

Der er grundlag for at indsamle viden om erfaringer med udflytningsmuligheder fra disse botilbud som også er blandt de dyreste socialpsykiatriske tilbud. Alt dette er bl.a. baggrunden for at Videnscenter for Socialpsykiatri og Center for Evaluering (CEPS) er gået sammen om at samle op på erfaringer med udflytning fra §92 botilbud.

Videnscenteret har tidligere fået foretaget en analyse af boområdet. En teoretisk og empirisk analyse som samtidig skulle bidrage til den samlede metodeudvikling inden for området². Nærværende undersøgelse har et andet fokus, men kan forhåbentlig alligevel, gennem de gode praksiserfaringer, understøtte en fortsat metodeudvikling.

Projektet: erfaringer med udflytning fra §92 botilbud

Projektet skal skabe et overblik over erfaringer med udflytning fra §92 botilbud. Nogle botilbud har særlige udflytningsenheder. Undersøgelsen skal imidlertid undersøge erfaringer med udflytning i såvel botilbud med, som botilbud uden en sådan særlig udflytningsenhed. Med udflytningsenhed forstår vi en særlig organisering af struktur, proces og individer med henblik på at forberede beboerne på udflytning.

Strukturen omfatter bl.a. de fysiske rammer såsom boligen og muligheden for at udvikle og afprøve kompetencer fx gennem forskellige beskæftigelsestilbud og egentligt arbejde.

Processen er anvendelsen af særlige teoretiske forståelser omsat i konkrete metoder, redskaber eller værktøjer - fx systemisk teori integreret i handleplansarbejdet.

Individer er både beboere og medarbejdere, men kan også inkludere pårørende og medarbejdere i kommunale forvaltninger og i hospitals- og distriktspsykiatrien.

Systematisk organisering af arbejdet med at understøtte udflytningsforløb kan naturligvis også finde sted uden at tale om en udflytningsenhed. Beskrivelserne af dette var der afsat plads til i spørgeskemaet under: strategier i forhold til udflytning. Det systematiske arbejde med at understøtte udviklingsforløb, er det som Videnscenteret forstår ved begrebet psykosocial rehabilitering. Det systematiske arbejde med at understøtte udflytningsforløb, kan derfor ses som eksempler på psykosocialt rehabiliteringsarbejde inden for boområdet.

²Analyse af botilbudsområdet af Klaes Guldbrandsen, Videnscenter for Socialpsykiatri, juni 2001

Indsamling af erfaringer med udflytning er sket ved at kombinere et spørgeskema med et seminar. Spørgeskemaet er sendt ud hen over sommeren 2005 til alle §92 botilbud med minimum 20 beboere. I september 2005 blev der afholdt et seminar med fokus på erfaringer med udflytninger. Vi har bedt forstanderne om at udfylde skemaet eller vurdere hvem der var den rette til det, og vi inviterede alle forstanderne samt en ekstra person fra alle botilbudene til seminaret.

Hypotese/antagelse Vi har på forhånd haft en forestilling om at der vil vise sig en positiv sammenhæng mellem de botilbud som har en udflytningsenhed og antallet af udflytninger fra disse botilbud, sammenlignet med antallet af udflytninger fra botilbud uden udflytningsenhed.

Formålet er derfor i første omgang at gøre status over erfaringer med udflytninger fra disse amtslige botilbudsmiljøer.

Målgruppen for projektet er §92 botilbudsmiljøer med en vis størrelse, fra 20 pladser og opefter og med et længerevarende opholdsperspektiv.

Spørgeskemaet giver et overblik over erfaringer med udflytning. Seminardagen bidrager til en uddybning af spørgeskemaets resultater, og har desuden givet botilbudene en mulighed for udveksling af erfaringer med forskellige udflytningsstrategier.

Afhængig af botilbudenes fremtidige placering i region eller kommune og behov for yderligere fokusering på emnet, kan der evt. blive tale om en mere tilbundsående undersøgelse og arbejde med at skabe viden om hvordan botilbudene kan skabe gode udflytningsforløb.

Rapportens opbygning

Kapitel 1 beskriver spørgeskemaets indhold og resultater. Den resterende del af af-rapporteringen er en bearbejdning af en erfaringsudveksling mellem de ca. 20 frem-mødte repræsentanter fra botilbudene på seminardagen d. 27. september 2005. Sammenfatningen af erfaringsudvekslingen, der særligt har beskæftiget sig med ”den gode udflytning”, er struktureret i forhold til de forskellige faser i et udflytningsforløb, begyndende med botilbudenes udflytningspolitik, planlægningsprocedurer etc. Derefter udflytningsprocessen i form af personaleholdninger, brugermotivation, samarbejde med den modtagende kommune osv. Endelig selve udflytningen med støtteforanstaltninger, overlap etc. Rapporten afsluttes med en individuel præsentation af udflytningsstrategier hos de tilbud der var repræsenteret på seminaret.

1. Spørgeskemaundersøgelsen

I projektet ønskede vi at få et overblik over omfanget af erfaringer med udflytning. Til det formål anvendte vi en kvantitativ metode i form af et struktureret spørgeskema. I forbindelse med Videnscenterets fremtidige behov for at udvikle elektroniske databaser med tal og fakta inden for socialpsykiatriens kerneområder, blev der tale om et elektronisk spørgeskema³.

Spørgeskemaet skulle bidrage til at skabe et overblik over følgende elementer i bostedernes profil som samtidig afspejler sig i spørgeskemaets struktur:

- sammensætning af faggrupper
- antal beboere og beboersammensætning ift. alder, køn, etnicitet, misbrug
- omfang af udflytningsenheder og/eller tidsbegrænsede pladser
- ventelister
- antal udflytninger i 2003 og 2004
- fordeling på hvor de flytter hen
- anvendte strategier ift. at arbejde med udflytningsforløb
- oplevede barrierer ift. at understøtte udflytning

Først blev der lavet et pilotskema hvor tre botilbud testede spørgeskemaet, og deres tilbagemeldinger blev indarbejdet i den endelige version. Vi vil gerne sige tak til de tre botilbud for deres deltagelse.

Vi vil først gennemgå de data vi har fået om sammensætning af faggrupper og beboere, data om omfanget af udflytningsenheder, ventelister, antal udflytninger og hvor de tidligere beboere er flyttet hen. Under afsnittet om strategier vil der blive givet en mere udførlig fremstilling af hvordan botilbudene arbejder med henblik på at befordre udflytning, uanset om dette finder sted i en udflytningsenhed eller på anden måde. Bostedernes strategier blev uddybet på seminaret, og afrapporteringen heraf vil derfor kunne give et mere levende indtryk af udflytningsstrategier i praksis.

Repræsentativitet

Antallet af botilbud til borgere med sindslidelser omfattet af § 92, er ca. 86. I maj måned blev spørgeskemaet sendt ud til samtlige 55 bosteder med minimum 20 pladser, hvor den primære målgruppe er borgere med sindslidelser. Vi modtog 38 besvarelser. Det giver en svarprocent på 69%. Det må siges at være en acceptabel svarprocent, ikke mindst i lyset af at det elektroniske skema voldte nogle botilbud besvær. De 38 botilbud opgjorde antallet af beboere til 1.936, godt og vel halvdelen af det samlede antal beboere på §92 botilbud på landsplan.

Fordeling af personalet på faggrupper

Undersøgelsens 38 botilbud opgjorde det samlede antal medarbejdere til 2.555.

³

I programmet Inquisite som i Danmark er formidlet af UNI C, www.unic.dk.

Tabel 1: Medarbejdernes fordeling på faggrupper

Sygeplejersker	246
Ssa og hjælpere	1081
Pædagoger	471
Ergoterapeuter	132
Socialrådgivere	37
Psykologer	13
Andre faggrupper	575
i alt	<u><u>2555</u></u>

Knap halvdelen af medarbejderne er social- og sundhedsassistenter, -hjælper eller plejere, og sammen med sygeplejerskegruppen bliver det samlede antal omsorgsuddannede personer således ca. to tredjedele af alle medarbejdere. En del af bostederne er da også tidligere H-plejehjem, hvor mange af medarbejderne er blevet efter overgangen til botilbud. Tilsyneladende varierer bostedernes rekrutteringspolitik idet nogle bosteder primært ansætter omsorgsuddannet personale, mens andre bosteder overvejende ansætter pædagogisk uddannet personale.

Beboernes fordeling på køn, alder, etnicitet og misbrug

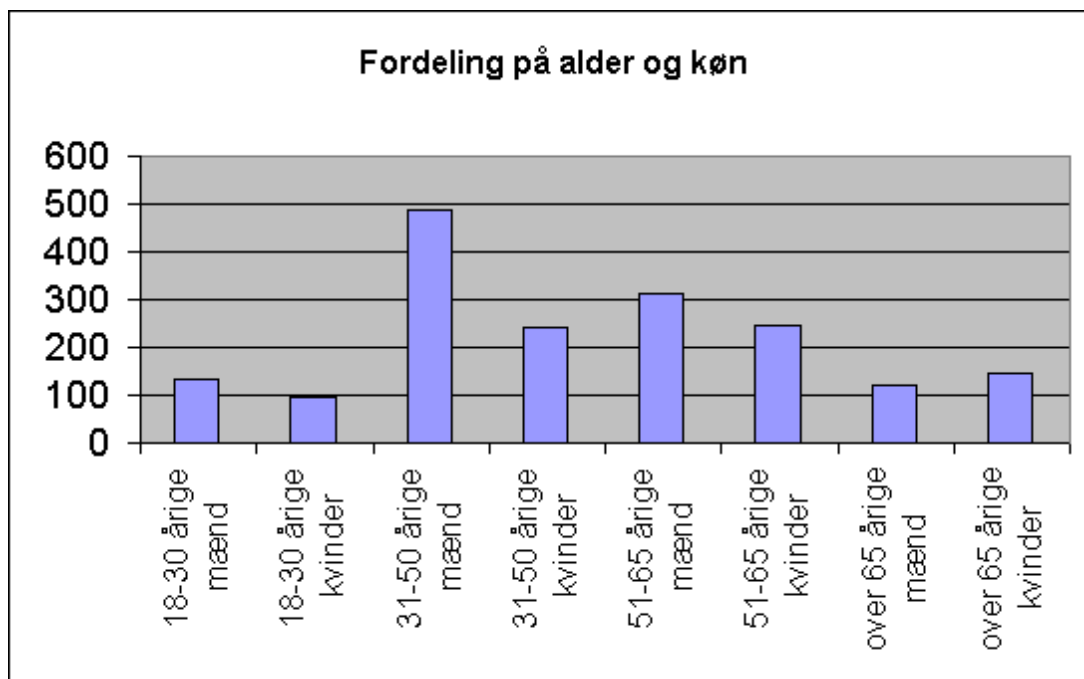
Fordeling på køn og alder

I undersøgelsens botilbud bor der ca. 25% flere mænd end kvinder. Mændene er yngre end kvinderne. Således er antallet af unge mænd mellem 18-30 år ca. 35% højere end antallet af kvinder i samme aldersgruppe. Og når vi ser på mænd i alderen 31-50 år, er tallet dobbelt så stort. Derimod er der flere kvinder end mænd over 65 år.

Der kan være mange gode forklaringer på dette forhold. Fordelingen afspejler en køns- og aldersspecifik diagnosespredning. Jfr. en tabel over fordelingen af alder og køn på diagnoser på Institut for Psykiatrisk Demografis hjemmeside, www.psychdem.dk, er udbredelsen af skizofreni væsentligt højere blandt mænd i alderen 18-50 år.

Fordelingen i nærværende undersøgelse er meget identisk med instituttets tabel. Vi ved også at langt hovedparten af beboere i §92 tilbud har diagnosen skizofreni. Et andet forhold der virker ind, er måske også det at yngre mænd er mere sårbare over for at miste netværk og dagliglivets kompetencer i forbindelse med sindslidelse. Identiteten er for mænd fortsat bundet meget op på en arbejdsidentitet. En alvorlig sindslidelse spænder imidlertid ben for et aktivt arbejdsliv, og det betyder at dele af netværket går tabt og at de specifikke kompetencer fra arbejdslivet ikke umiddelbart har værdi.

Tabel 2: Beboernes fordeling på alder og køn

Etnicitet, misbrug og diagnoser

Ud af de 1.936 beboere udgjorde etniske minoritetspersoner 7,6%. Der er en overvægt af mænd i alderen 18-50 år.

Godt og vel 25% af undersøgelsens beboere har et misbrug. Det blev opgjort at 35% af disse har et alkoholmisbrug, 22% et misbrug af hash, 11% et misbrug af hårde stoffer og 32% et blandingsmisbrug.

Vi spurgte også til beboernes fordeling på diagnoser eller fordeling på evt. anden kategorisering. De færreste respondenter har svaret uddybende på dette, og vi har derfor valgt ikke at omtale de indkomne svar her.

Udflytningsenhed

Projektet skal, som nævnt tidligere, skabe et overblik over omfanget af erfaringer med at understøtte udflytningsforløb. Vi har, jfr. indledningen, gennemført spørgeskemaet ud fra en antagelse om at der er en positiv sammenhæng mellem botilbud med en udflytningsenhed og antallet af udflytninger.

Begrebet udflytningsenhed, eller som det blev kaldt i spørgeskemaet: udslusningsenhed, er ikke en entydig størrelse. Dette, sammenholdt med den store variation i bostedernes størrelse, var baggrunden for at vi oplyste følgende tre alternativer i spørgeskemaet:

- Udslusningsenhed
- Enhed med tidsbestemt ophold
- Særlige pladser for udslusning

Antallet af bosteder med én af ovenstående enheder var 12 ud af de 38 bosteder som undersøgelsen omhandler. Det er karakteristisk at bosteder med udflytningsenhed, har en normering på over 40 beboere med en enkelt undtagelse. Samtidig var det ikke alle store bosteder med flere end 100 beboere, som havde udflytningsenheder, men omkring halvdelen.

Tabellerne viser umiddelbart at der er væsentlig flere beboere som fraflytter bosteder med en udflytningsenhed når der alene skeles til at det er 12 ud af 38 bosteder som har udflytningsenheder. Men til gengæld er botilbudene med en udflytningsenhed større end dem der ikke har en udflytningsenhed. De 12 bosteder med en udflytningsenhed har 884 beboere ud af 1.936 eller 45,67%, dvs. knap halvdelen. Det betyder at den kvantitative forskel ikke er så iøjnefaldende.

Tabel 3: Opgørelse over hvor beboerne flytter hen

Udslusningsenhed

2003 - udflytning til hvad

Familie	11
§ 92	4
§93	1
Lejlighed med bostøtte	51
Lejlighed uden bostøtte	2
Plejehjem,kommunalt	11
Bofællesskab	17
Støttecenter, kommunalt	11
Afgået ved døden	<u>27</u>
I alt	<u><u>135</u></u>

Ej udslusningsenhed

2003 - udflytning til hvad

Familie	3
§ 92	19
§93	0
Lejlighed med bostøtte	22
Lejlighed uden bostøtte	4
Plejehjem,kommunalt	5
Bofællesskab	6
Støttecenter, kommunalt	11
Afgået ved døden	<u>28</u>
I alt	<u><u>98</u></u>

2004 - udflytning til hvad

Familie	10
§ 92	10
§93	2
Lejlighed med bostøtte	30
Lejlighed uden bostøtte	12
Plejehjem,kommunalt	10
Bofællesskab	7
Støttecenter, kommunalt	10
Afgået ved døden	<u>20</u>
I alt	<u><u>111</u></u>

2004 - udflytning til hvad

Familie	6
§ 92	48
§93	1
Lejlighed med bostøtte	28
Lejlighed uden bostøtte	6
Plejehjem,kommunalt	9
Bofællesskab	5
Støttecenter, kommunalt	8
Afgået ved døden	<u>30</u>
I alt	<u><u>141</u></u>

Tallene indikerer at en udflytningsenhed ikke befordrer udflytning kvantitativt. Det måske nok mest interessante er at bosteder med udflytningsenhed understøtter udflytning til mindre institutionsprægede boformer, sammenlignet med botilbud uden

udflytningsenhed. Således er betydeligt flere flyttet til egen lejlighed med og uden bostøtte og bofællesskab. I botilbud uden udflytningsenhed sker en væsentlig større andel af flytningerne til andre §92 botilbud.

Det viste sig også at beboere i botilbud med udflytningsenheder bor kortere tid i botilbudene. Det som vi inden for en administrativ terminologi kan kalde for en øget gennemstrømning.

Strategier i forhold til at understøtte udflytningsforløb

De botilbud som har erfaring med at understøtte udflytning og med at det virker i praksis, gør brug af en række strategier. Det var både botilbud med og uden udflytningsenhed som beskrev en vifte af strategier. Strategierne kan samles i følgende hovedtemaer:

- Individuelt (sam)arbejde med beboer
- Organisering af udflytning
- Samarbejde på tværs af sektorer, systemer og fag
- Andre strategier:
 - Indflytningsbeskrivelser
 - Udflytningsbeskrivelser
 - Beskæftigelsesmuligheder

Temaerne er resultatet af en analyse af bostedernes egne beskrivelser i spørgeskemaerne. Spørgeskemaerne havde således formuleret nogle meget åbne spørgsmål til beskrivelse af arbejdet med udflytning. Analysen er udført efter principperne i Grounded Theory.⁴

I nedenstående gennemgang af strategierne er fællestrækkene trukket frem. Det suppleres med eksempler på hvordan bosteder med og uden udflytningsenhed arbejder med strategien. Eksemplerne er taget fra spørgeskemabesvarelserne og derfor sat i citationstegn, men uden at angive kilden for ikke at risikere at støde de botilbud som ikke er nævnt.

Individuelt (sam)arbejde med beboer

På de bosteder hvor handleplaner bliver udarbejdet sammen med beboeren, ser det ud til at handleplansarbejdet spiller en væsentlig rolle i befordringen af udflytningsforløb. Det er også vigtigt at foretage en regelmæssig opfølgning på indsatsområder og beskrivelse af status og at medarbejder og beboer afholder statusmøder med hjemkommunen hvor beboeren kan fortælle om ønsker og behov i en fremtid uden for botilbudet.

Handleplanerne skal tage afsæt i de ønsker og behov beboerne selv formulerer, og her bliver medarbejdernes evner til at invitere til en åben samtale afgørende.

⁴ Anselm Strauss og Juliet Corbin, Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory, London, Sage, 1998. Det betyder at besvarelserne er blevet nøje gennemlæst, hvorefter de gennemgående fællestræk (temaerne) ved beskrivelserne er blevet udledt. Herefter er besvarelserne blevet nøje gennemlæst igen, og forekomsten af temaerne er blevet optalt. Ved optællingen er det de ovenstående temaer som har vægtet mest i besvarelserne.

Det giver også mulighed for at tilpasse handleplanen til beboerens aktuelle ressourcer og behov og at stille skarpt på udvikling af de kompetencer der skal til for at klare sig i et mindre indgribende tilbud.

- Arbejder ud fra det enkelte menneskes ressourcer og ønsker. Tilpasses løbende sammen med beboeren i forhold til udvikling af kompetencer som er vigtige for at komme ud i mindre indgribende tilbud
- Arbejder med §111 handleplan og udarbejder i samarbejde med beboerne en statusbeskrivelse mindst en gang årligt. Afholder herefter statusmøde med handle-kommunen hvor beboeren kan fortælle om sine ønsker og behov i fremtiden uden for botilbudet
- Personcentreret planlægning – recoveryprocesser
- I forbindelse med udarbejdelse af handleplaner laver vi aftaler for hvorledes indsatsen i det daglige arbejde målrettes mod udflytning
- Ved indflytning taler medarbejder og beboer om fremtidsønsker og hvad der skal til for at nå dette. Ud fra dette samarbejder de to om det ud fra beboerens ressourcer og tilpasser løbende arbejdet i forhold til de kompetencer som er vigtige for at komme ud i et tilbud med mindre foranstaltninger

Organisering af udflytning

Der er store forskelle mellem bostedernes muligheder for at organisere udflytningsforløb. De 12 bosteder som har egentlige udflytningsenheder, har naturligvis nogle bedre forudsætninger, og det kunne også aflæses i at beboerne herfra kom ud i mindre indgribende tilbud. Selv om bostedet har en udflytningsenhed, er det imidlertid ikke alle der har mulighed for at visitere beboerne fra udflytningsenheden til egen lejlighed. Hvor dette er muligt, er gennemstrømningen større.

- Rehabiliteringsafdeling, udslusningshus og støttecentermodel:
 - I rehabiliteringsafdelingen er målet at flytte ud i en mindre, beskyttet bolig, egen lejlighed eller kommunalt bofællesskab
 - Udslusningshus med fire lejligheder og et fællesrum organiseret i et boligselskab som botilbudet har visitationsretten til
 - Støttecenterpladser er fleksible døgnpladser hvor beboerne kan komme hele døgnet hvis de har behov. Alle støttecenterbrugere indgår på lige fod med de øvrige beboere i aktiviteter og møder
- Satellitten – egen lejlighed i alment social boligselskab, hvor beboere får pædagogisk støtte til at bo selvstændigt. Træning i mere selvstændige rammer, opbygge socialt netværk, benytte tilbud i kommunalt regi, etablere samarbejde med distrikts-psykiatri m.m.
- Støttepakkeordning hvor kontaktperson i botilbud følger med
- Der arbejdes ud fra færrest mulige ændringer på udflytningstidspunktet; fx har nogle beboere i en periode efter udflytningen været tilknyttet dagtilbudet og evt. suppleret med bostøtte
- Tilknyttede bostøtte teams som muliggør at støtte kan fortsætte i egen bolig efter flytning med akutplads til rådighed på botilbudet ved behov

Samarbejde på tværs af sektorer, systemer og fag

Betydningen af at inddrage alle som samarbejder med beboeren, bliver vægtet højt. Det omfatter både medarbejdere fra sundheds- og socialsektoren, henholdsvis fra hospitals- og distriktpsychiatrien og så socialpsykiatrien. Det er også vigtigt at involvere sagsbehandlere og helst få dem forpligtet i forhold til forløbet. Samarbejdet skal fungere, også uden for botilbudets eller hospitalets trygge rammer. Desuden er der gode erfaringer med at inddrage de pårørende når beboerne ønsker dette, og helst så tidligt i forløbet som muligt. Endelig er det vigtigt at få formaliseret samarbejdet i form af en skriftlig formulering af aftalerne.

Samarbejdet mellem forskellige faggrupper på botilbudet er også centralt for at udnytte de forskellige fagligheder og undgå modstridende udmeldinger til beboeren. Et samarbejde som beforder udflytningsforløb foregår således både internt i botilbudet, mellem afdelinger og personalegrupper, mellem botilbud og amtslige og kommunale opgavestillere inden for samme sektor og på tværs af sektorerne.

- Bruger, sagsbehandler og kontaktperson samarbejder tæt i udflytningsperioden
- Planlægger på status sammen med bruger, pårørende, sagsbehandler og socialkonsulent hvordan udflytning skal foregå – hvad skal der arbejdes med indtil da, og hvem gør hvad når brugeren flytter”
- Kontakten med den fraflyttede samt relevante samarbejdspartnere oprettholdes i en aftalt periode

Andre strategier

I besvarelserne blev der beskrevet en vifte af andre strategier som bliver brugt i forbindelse med at understøtte udflytningsforløb. Besvarelserne tyder på at især arbejdet med at tilvejebringe nogle fornuftige og meningsfulde beskæftigelsesmuligheder under opholdet, er centralt. Beskæftigelsen kan både være i form af egentligt arbejde med løn eller aktivitetstilbud, og det kan være i eller uden for botilbudet.

- Indflytningsbeskrivelse for at sikre at så mange gode og dårlige erfaringer bliver samlet til den gode huske/inspirationsliste
- Standard ved udflytning, og af denne fremgår det at kontakten med fraflyttede og relevante samarbejdspartnere opretholdes i en aftalt periode
- Tilbyder en bred vifte af beskæftigelsesmuligheder både inden for og uden for bomiljøet

Opsummering af strategier

Ud fra ovenstående og de øvrige spørgeskemabesvarelser er det muligt at trække følgende karakteristika frem i arbejdet med at befordre udflytningsforløb. Træk som gælder såvel botilbud med, som uden udflytningsenhed:

- Samarbejder med beboeren om afdækning af individuelle behov og ønsker og udarbejdelse af en handleplan som der løbende følges op på.

- Organiserer udflytning allerede fra beboerens indflytning ved at tage afsæt i den individuelle handleplan og så tilrettelægge indsatsen derefter, hvor botilbudet så at sige tilpasser sig beboeren. Det indebærer også et arbejde med at differentiere indsatsstyperne i botilbudet og fx etablere nogle rammer for meningsfuld beskæftigelse og arbejde. Arbejdet med udflytningsforløb har bedre vilkår hvor botilbudet kan disponere over en udflytningsenhed og lejligheder med støttemuligheder uden for bostedet.
- Samarbejder internt i bostedet og med samarbejdspartnere fra hospitals- og distriktpspsykiatri, sagsbehandlere og med pårørende.
- Udarbejder beskrivelser af ind- og udflytningsforløb og reflekterer løbende nye erfaringer ind i disse.
- Sørger for at kvalificere medarbejderne til at håndtere samarbejdet med eksterne samarbejdspartnere og til at motivere beboerne til arbejdet med de individuelle planer og beboernes kompetenceudvikling.
- Arbejder med intern og ekstern integration. Intern integration kan være i form af at inddrage beboerne i botilbudets drift og målsætningsarbejde m.m. Den eksterne integration i form af at understøtte at beboerne kan deltage i lokalsamfundet. Det kan være ved at deltage på arbejdsmarkedet, benytte sig af almene tilbud såsom fritidstilbud m.m.

Barrierer i forhold til udflytning

Der var mange og omfattende beskrivelser af erfaringer med barrierer i tilknytning til at understøtte udflytningsforløb, i spørgeskemabesvarelserne. Både bosteder med og uden udflytningsenhed havde erfaringer med barrierer. De barrierer der optrådte med den største intensitet og hyppighed, er sammenfattet nedenfor:

- Mangel på alternative boligformer – især bofællesskaber i kommunalt regi
- Mangel på billige lejelejligheder og for store indskudskrav
- Mangel på beskæftigelsesmuligheder under ophold på §92 som kan understøtte bedringsprocesser
- Mangel på håb og tiltro hos omgivelserne samt fordomme. Kommuner kunne stille sig på bagbenene over for at skulle tage en borger hjem som de tidligere har haft negative erfaringer med. Pårørende kunne være modvillige og frygte for gentagelser af tidligere ubehagelige og ydmygende situationer for beboeren. Hvor pårørende samtidig var værge, kunne de direkte modsætte sig flytning – udtalt i forhold til borgere med demens
- Mangel på håb hos beboerne selv
- Mangel på håb hos medarbejderne
- Mangel på samarbejde på tværs af systemer og sektorer, dvs. med andre socialpsykiatriske tilbud, kommunale forvaltninger, hospitals- og distriktpspsykiatrien.

Stigmatisering

Den store udbredelse af manglende håb og tiltro fra omgivelser, medarbejdere og beboeren selv, er en del af stigmatiseringsproblematikken. Kronicitetstænkningen hænger fortsat ved, og mange af de organiseringer af indsatsen og rutiner der er indlejrede i organisationerne, understøtter ikke udviklingsforløb. Det gør det vanskeligt at få øje på udviklingstegn og bremser også udviklingstoen. Samtidig fastholder den

enkelte beboer måske sig selv i en identitet som kronisk syg. Det kan nemt blive konsekvensen af mange års ophold i et meget institutionspræget miljø både før og under opholdet i botilbudet.

Tilsanding

Nogle af barriererne tyder på at der er tale om tilsandingsproblematikker. Dvs. de barrierer der er i forhold til at kunne skabe gennemstrømning i bosteder. Barriererne er, jfr. ovenfor, mangel på udflytningsmuligheder – boliger og mangel på meningsfuld beskæftigelse i botilbudene der sigter på at forberede beboerne på senere udflytning til mindre indgribende tilbud.

Den store andel af beboere med misbrug, ca. 25%, skaber også nogle problematikker. Her er det måske ikke udflytning der står lige for, men et arbejde med at rumme misbruget i botilbudet og at stabilisere beboerens situation. Vi ved også at der i forbindelse med indflytning af beboere med misbrug, bliver skabt et misbrugsmiljø som tiltrækker folk uden for botilbudet. Det skaber også en øget utryghed for de øvrige beboere og resulterer desværre ofte i at nogle af de andre beboere udvikler et misbrug.

Bømler⁵ taler også om tilsanding i forbindelse med tilbudenens problemer med at skabe en opmærksomhed omkring resultater af indsatsen op ad i systemerne, dvs. på forvaltningsniveau. Det vanskeliggør argumentationen for at gøre mere af det som botilbudene har erfaringer med virker, men som de måske ikke har dokumenteret på en måde som forvaltningsniveauet anerkender. Det kan også komplicere argumentationen for at prøve noget nyt.

Et andet element i tilsandingsproblematikken er måske også det forhold at medarbejderne ikke i tilstrækkelig grad får øje på de små udviklingsskridt og dermed bliver medvirkende til at fastlåse beboerne i bestemte positioner og roller. Det kan kræve både redskaber og et arbejde med at dokumentere indsatsen. I bosteder hvor omsorgsopgaven har en mindre fremtrædende plads end i §92 tilbudene, er der en tendens til at medarbejderne ikke flytter sig i takt med beboernes udvikling og tager konsekvensen ved at overlade stedet til beboerne og så kaste sig over nye opgaver.

Fremadrettede tendenser – psykosocial rehabilitering

Selvom der er lang vej endnu i forhold til at etablere en praksis på landsplan med at understøtte gode udflytningsforløb, ser det ud til at der er fyrtårne med gode erfaringer. De gode erfaringer opstår typisk der hvor bostedet har været i stand til at håndtere det dilemma der er i at arbejde konkret med udflytning som mål samtidig med at arbejde med botilbudet som eget hjem. At arbejde inden for rammerne af dette dilemma, fordrer at beboeren selv ytrer ønsket om at flytte på sigt. De botilbud der har gode erfaringer med at understøtte udflytning, gør da også brug af individuelle strategier, kombineret med strategier for organisering og for samarbejde.

Mere konkret er det de bosteder som samarbejdede med den individuelle beboer om udvikling af kompetencer og håndteringsmåder med et afsæt i den enkeltes ønsker og ressourcer samtidig med at de samarbejdede med det omgivende samfund,

⁵Tina Ussing Bømler, Når samfundet udstøder, Socialpædagogisk bibliotek, 2000

inklusive hospitals- og distriktpsychiatri, omkring indholdet i behandlingen og aftaler efter udflytning, og som endelig kan tilbyde en kontinuitet mht. kontaktpersonen efter udflytning.

Jfr. tidligere, er det den form for systematisk udviklingsarbejde, Videnscenteret lægger i begrebet psykosocial rehabilitering.

Hvad de næste skridt kunne være

Når vi efter den 15. februar 2006 har større klarhed over hvor §92 botilbudene havner som konsekvens af Kommunalreformen – i kommunen eller regionen – kunne det være perspektivrigt at få vidensbaseret arbejdet med at understøtte udflytningsforløb. Det kunne fx finde sted i et såkaldt vidensskabende netværk hvor udvalgte botilbud arbejder med tydeliggørelse af deres praksis og resultater og derigennem etablerer en egentlig vidensbaseret praksis. Vi har også i høj grad brug for at vide meget mere om hvordan det går dem som er fraflyttet §92 botilbudene.

2. Den gode udflytning

Efter at have deltaget i den indledende spørgeskema survey, samledes 19 forstandere, afdelingsledere og medarbejdere fra §92 tilbud til et fælles seminar i september 2005. Deltagerne, der repræsenterede tilbud fra hele landet, drøftede her hvad der skaber "den gode udflytning".

De repræsenterede botilbud tegner et bredt spektrum af strategier for udflytning. Spektret spænder fra bosteder hvor der aktivt arbejdes med principper og strategier for udflytning, til bosteder hvor udflytningsforløb håndteres som enkeltstående tilfælde, og ikke på baggrund af en egentlig udflytningsstrategi. Til de første hører for eksempel store tilbud som har mange års erfaringer med udflytning, og tilbud med en bevidst politik om at opholdet på bostedet er midlertidigt. Tilbud uden egentlig udflytningsstrategi kan for eksempel være bosteder hvis beboere har behov for længere varende ophold, eller nyere bosteder uden større udflytningserfaring.

Udflytningsperspektivet på det enkelte bosted kan således blandt andet ses i lyset af bostedets størrelse, alder, beboergruppe og organisering. Desuden er der forskel på hvilke rammer og dermed praktiske muligheder tilbudene råder over i tilknytning til udflytning.

På seminaret, der varede en dag og fandt sted i Odense, blev deltagerne fordelt på tre grupper med ordstyrere fra henholdsvis Videnscenter for Socialpsykiatri og Center for evaluering. Til grupperne var knyttet studentermedhjælpere fra Center for evaluering, som tog referat af drøftelserne.

Gruppearbejdet indledtes med en præsentationsrunde hvor deltagerne fortalte om deres respektive bosteder og udflytningsstrategier. Herefter blev der lagt op til en åben drøftelse i grupperne, inden man udvekslede drøftelsernes indhold i et fælles forum.

Denne del af rapporten er en sammenskrivning af nogle hovedpunkter fra gruppernes diskussioner. Kapitlerne er bygget op omkring:

- Organisatoriske rammer og vilkår for udflytning
- Belysning af elementer der forbereder et sammenhængende udflytningsforløb
- Bostedernes bud på hvad der kendetegner en god faglig tilgang til udflytning
- Perspektiver på hvad der skal til for at skabe en god overgang i selve udflytningen
- Fremhævelse af ordninger der efter udflytning kan udgøre en livline for den enkelte
- En belysning af behovet for dokumentation og vidensdeling på udflytningsområdet

Rapporten afsluttes med referater af de enkelte projektdeltageres præsentation af deres tilbud på seminaret.

3. Om organisatoriske rammer og muligheder

Som nævnt indledningsvis, er der stor forskel på tilbudenes størrelse, organisation og praktiske muligheder i forbindelse med udflytning. I dette kapitel vil vi til illustration skitsere nogle prototypiske eksempler på tilbudenes udslusningsmuligheder, idet gennemgangen dog ikke vil være udtømmende.

Tilbud med eget støttecenter

Nogle seminardeltagere repræsenterede store og veludbyggede §92 tilbud. De har inden for egne rammer rådighed over foranstaltninger som kan støtte beboere under og efter et udflytningsforløb. Det kan for eksempel være i form af et amtsligt støttecenter der organisatorisk er knyttet til §92 tilbudet. Til et sådant støttecenter kan være knyttet akutte overnatningsmuligheder, værested og aktivitetsmuligheder, der alt sammen står til rådighed for beboere der er flyttet til egen bolig i samme geografiske område. Støttecentret yder måske også efter behov bostøtte i hjemmet i en overgangsperiode. Kommunerne overtager eventuelt bostøtten i det omfang den råder over en bostøtteorganisation.

Tilbud med selvstændige boliger

En del tilbud er bygningsmæssigt udstyret til at beboerne i princippet "bor selv", idet der er indrettet selvstændige lejligheder eller små bofællesskaber, hvor beboerne under opholdet i vid udstrækning kan træne sig til større selvhjulpethed med henblik på senere udflytning.

Tilbud med udslusningsboliger

Der kan også være §92 tilbud som råder over særlige udslusningsboliger, hvor beboere i et udflytningsforløb modtager bostøtte og træning i at kunne bo i egen bolig. Sådanne boliger kan være amtslige, men drives ofte i et økonomisk og somme tider også fagligt samarbejde med kommuner.

Tilbud uden udflytningstradition

Nogle tilbud har ikke hidtil haft tradition for at beboere flytter ud. Det er typisk tidligere amtsplejehjem som gennem en årrække har haft faste beboere. Her vil en udflytningsstrategi eventuelt være under opbygning, idet man i mellemtiden prøver at støtte enkelte beboere der ønsker at flytte, med de midler der ad hoc står til rådighed.

Små tilbud til særlige målgrupper

Endelig kan nævnes tilbud med meget få pladser, som har målgrupper med særligt støttekrævende problemstillinger. Beboerne kan her forventes at blive boende længe, hvorfor problemstillinger i tilknytning til udflytningsforløb vil være sjældent forekommende. Her vil fraflytninger ofte skulle ske på så skræddersyede vilkår for den enkelte, at faste strategier for udflytning ikke er relevante.

Ovenstående illustrerer de meget uens muligheder som de forskellige tilbudstyper har i tilknytning til udflytning. Når vi i det følgende præsenterer holdninger til og eksempler på "den gode udflytning", vil der således være tale om idealforestillinger som i forskelligt omfang er realiserbare i de forskellige tilbudstyper.

Forberedelse af et sammenhængende forløb

Ifølge erfaringsopsamlingen er den gode udflytning kendetegnet ved at der fokuseres på det hele forløb, og dermed *sammenhængen for den enkelte*. Sammenhængen kan dels dreje sig om de forberedelser som §92 tilbudet selv varetager med henblik på udflytning, og dels om samarbejdet med beboerens vordende hjemkommune.

"Udflytning starter ved indflytning"

Nogle seminardeltagere mente at "udflytning starter ved indflytning". Der tænkes her på den måde hvorpå bostedet møder den enkelte allerede ved indflytningen på §92 tilbudet. Erfaringen er at man ved at *forberede beboeren* på at bostedet kan ses som en del af et videre forløb, kan bidrage til at imødekomme det videre forløb. Det handler konkret om at byde en beboer varmt velkommen, samtidig med at der tidligt i forløbet sættes fokus på at bostedet ikke er tænkt som et permanent sted. Det handler om selve måden hvorpå bostedet vælger at sige "goddag" og "farvel", herunder at forventningerne til opholdet afstemmes mellem beboeren og bostedet. På denne måde får beboeren mulighed for at forberede sig på et forløb der strækker sig videre efter udflytning.

Fokus på "overlap" både før og efter

At skabe et sammenhængende forløb, indbefatter således et *fokus på "overlap"*, og dermed de overgange der er tale om når en person flytter fra et sted til et andet. Et eksempel på forberedelse af flytning er at en kommende beboer før indflytningen til et §92 tilbud inviteres til en *forsamtale*, hvor vedkommende har mulighed for at se stedet an, møde medarbejderne og de kommende naboer samt høre om hverdagen.

Dette er en anledning til at møde og indstille sig på de nye omgivelser. Proceduren kan bringes med videre når en beboer senere skal flytte væk fra botilbudet. Hvad enten vedkommende skal flytte til et andet bosted, et opgangsfællesskab eller i egen bolig, er der gode erfaringer med at tage *kontakt til de nye omgivelser*. Det giver mulighed for at beboeren, sammen med eksempelvis en kontaktperson som vedkommende er tryk ved, kan besøge det nye sted, og på den måde forberede sig på den forandring som vedkommende står overfor.

På den måde forholder man sig ikke blot til beboerne mens de rent fysisk bor på bostedet, men fokuserer i tiden før og efter på at skabe sammenhæng i overgangene. Hvad enten det drejer sig om at *"bygge bro"* mellem det sted som den kommende beboer kommer fra, eller det sted som en nuværende beboer skal flytte til, kan bostedet yde konkrete tiltag der bidrager til at skabe sammenhæng i forløbet.

Kontakt mellem beboeren og omgivelserne

Fokus på *relationer* og netværk fremhæves som et centralt element i forhold til at skabe sammenhæng i den gode udflytning. Netværk refererer til flere af de grupper der tilsammen udgør den enkelte beboers omgivelser.

Der er det private netværk, som eksempelvis pårørende i familien og i vennekredsen, og der er det professionelle netværk, for eksempel personalet på bostedet, sagsbehandlere og andre involverede parter. Seminardeltagerne peger på vigtigheden af at få både *det private og det professionelle netværk i spil*, og dermed de mere langsigtede muligheder der ligger i at få netværkene til at spille sammen.

Der tegnes også et billede af beboere der af forskellige årsager enten har ringe kontakt eller helt har mistet kontakten til deres private netværk. Når dette er tilfældet, handler det om at arbejde på at styrke kontakten eller på at *opbygge et socialt netværk* omkring den enkelte. I alle tilfælde ligger der en social udfordring, som i mange tilfælde er bærende for den gode udflytning.

Det private netværk

For at opbygge et samspil med det private netværk er det væsentligt at bostedet i større eller mindre grad involverer de nærmeste omkring den enkelte beboer. Dette gælder også i arbejdet omkring udflytning. Erfaringerne er at det er vigtigt at "*kontakterne flytter med*". Det vil sige at der i større eller mindre grad fokuseres på at involvere de pårørende i praktiske foranstaltninger og generelle forberedelser omkring udflytningen. At det private netværk får mulighed for at bakke op omkring forløbet, kan bidrage til at det nye sted bliver et hjem for den enkelte. Som en deltager udtrykker det: "Jo mere personalet "sidder på deres hænder", jo større mulighed er der for at det private netværk kan få plads til at tage del i forløbet."

Men hvordan involverer man det private netværk i praksis? Her fremhæves følgende: Bostedet kan gøre noget ud af at *invitere pårørende* til forskellige arrangementer på bostedet, som eksempelvis foredrag, mærkedage. Dette giver de pårørende mulighed for at opbygge en form for tilknytning til bostedet og dermed beboerens hjem. Et "åbent bosted" giver plads til de pårørende og muligheder for at involvere en bærende kontakt.

Samspillet mellem beboeren og de pårørende kan ligeledes imødekommes med et *pårørendekursus*, hvor de pårørende i starten af forløbet, og gerne med mellemrum, informeres om blandt andet bostedet og hverdagen på stedet. Desuden kan der her udveksles tanker om at være pårørende til en person der har en sindslidelse og hvordan man kan forholde sig til det videre forløb. Erfaringen er at information og delagtiggørelse skaber forståelse, og netop forståelsen er grundlaget for en involvering mellem beboeren og de pårørende. Med samme hensigt kan bostedet afholde *familiesamtaler*, hvor de involverede parter har mulighed for at drøfte de tanker eller forhold som de oplever er væsentlige at komme ind på.

Det professionelle netværk

Som nævnt, er der nogle beboere der ikke har et privat netværk, eller som ikke ønsker at involvere de pårørende, eller hvor de pårørende ikke ønsker at blive inddraget. I de tilfælde tager personalet hånd om situationen og forløbet, og udgør på den måde det nære netværk for den enkelte beboer.

For at personalet skal kunne udgøre det nære netværk og dermed kompensere for en bærende social kontakt, er det som tidligere nævnt udgangspunktet at der opbygges en tillidsfuld kontakt mellem beboeren og det pågældende personale. Personalet kan på denne måde støtte med overvejelser omkring forberedelserne, praktiske foranstaltninger samt hjælpe beboeren til at overskue situationen.

Personalet kan i tiden før indflytning, under og i en periode efter udflytning gøre en stor indsats i forhold til at bibeholde en *tæt kontakt* til en beboer.

Kontakt til omgivelserne

Det blev på seminaret nævnt at det undervejs ikke er nok at bibeholde den kontakt der fungerer godt, men at det også er væsentligt undervejs at arbejde på at udvikle nye kontakter. Udviklingen af sociale kontakter kan foregå på forskellige måder. En måde er *udflytningsgrupper*, hvor beboere der har lyst til at flytte eller bare lyst til at snakke om at flytte, kan mødes og udveksle tanker, problemstillinger og muligheder der er forbundet med det at flytte. At have noget til fælles som man mødes om, kan ud over selve formålet med at mødes, ses som en øvelse i at indgå i en social sammenhæng.

At *støttecenterbrugere* kobles op på bestemte afdelinger i huset, giver ligeledes muligheder for at udvide de sociale sammenhænge som beboerne indgår i. At tidligere beboere kommer på besøg, giver muligheder for udveksling af gode historier omkring udflytning, hvilket kan lede til at skabe kontakter og netværk

Åbne aktiviteter *på bostedet*, som eksempelvis foredrag, kurser, sportsaktiviteter, fritidsaktiviteter hvor støttecenterbrugere og andre kan deltage, kan ligeledes åbne for nye sociale kontakter samt styrke allerede eksisterende kontakter. Der er desuden gode erfaringer med kontakt til eksempelvis undervisning og kurser på aftenskoler, kreative fritidsinteresser, sportsaktiviteter i en klub eller andre fritidsaktiviteter af forskellig art *uden for bostedet*. Herved skabes en kontakt der ligger uden for bostedets rammer, og som på sigt kan styrkes og videreudvikles.

4. Faglige perspektiver i udflytningen

Dette kapitel handler om botilbudenes faglige udflytningsstrategier. Seminardeltagerne lagde således meget vægt på personalets pædagogiske tilgang når beboeren skal forberedes til udflytningen.

Forberedelse af udflytningen

At flytte, er en stor forandring. Det vil i den forbindelse have betydning om udflytningen sker som følge af bostedets politik og strategi, eller om det er beboeren selv der har taget initiativet og ønsker at flytte i egen lejlighed. Beboerens tilgang vil være forskellig, og forberedelserne omkring udflytning må altid tage udgangspunkt i beboerens eget ståsted og de vinkler der har betydning for den enkelte, mente flere af debatdeltagerne. Personalet kan understøtte den gode udflytning ved at fokusere på og understøtte de tanker som beboeren giver udtryk for.

En individuel tilgang

"At tage udgangspunkt i den enkelte", fremhæves af alle som en forudsætning for den gode udflytning. Dette er dog ikke nødvendigvis et udtryk for at det på de forskellige bosteder gribes an på samme grundlag. Det viser sig således at begrebet "individuel tilgang" kan referere til flere former for tilgange til udflytning. En individuel tilgang kan på den ene side referere til at bostedet ikke har nogen formuleret strategi for udflytning, men at udflytningen håndteres individuelt og ad hoc alt efter hvilken situation der er tale om. Dette vil for eksempel være tilfældet på bosteder hvor gennemstrømningen er lille og udflytninger sjældent forekommende. På den anden side kan en individuel tilgang referere til et bosteds bevidste strategi om at fokusere på de individuelle situationer og løsningsmuligheder.

Respekt for ønsker og drømme

At være i dialog og i samarbejde drøfte *forventninger* og *drømme*, er ifølge erfaringerne en forudsætning for at konkretisere og realisere et forløb der er skræddersyet til den enkelte. Beboeren bliver omdrejningspunktet i forløbet når der gennem *dialog* spørges ind til og lyttes til de tanker, drømme og forventninger den enkelte har omkring det at flytte. Derigennem kan alle parter forholde sig til de forestillinger og overvejelser som beboeren gør sig om det videre forløb. Mødet med beboerens ønske om udflytning bør også være så *mulighedsorienteret* som muligt og tage afsæt i beboeres situation og verdensbillede. Herved kan man imødekomme både de forventninger og bekymringer der er forbundet med det at flytte.

Det man taler om, vokser

På seminaret blev det fremhævet at *anerkendelse* og *respekt* for den enkelte er udgangspunktet for den måde hvorpå de involverede møder hinanden, og videre et fundament for at skabe et tillidsfuldt miljø. I den forbindelse er det "forbudt at fordømme", og i stedet vigtigt at motivere og "understøtte drømmen", hvilket ifølge erfaringerne er grundlæggende for at skabe rammerne for et godt forløb. Den bagvedliggende tanke er at det man taler om, vokser. Det vil sige at "jo mere man fokuserer på problemer, jo mere vokser de", mens man ved at fokusere på de positive elementer, kan udvide mulighedsfeltet for den pågældende beboer. Det handler således om at indkredse og understøtte det der giver mening for den enkelte.

Drømme afstemmes med realiteter

Men hvad så når beboerens forestillinger ikke har hold i virkeligheden, når forventningerne hele tiden ændres eller når beboeren ikke drømmer om noget?

At "*møde beboeren hvor vedkommende er*", og dermed fokusere på de drømme og forventninger som vedkommende har til det at flytte, er ikke ensbetydende med at der ikke er plads til at forholde sig realistisk til forløbet, eller at der ikke kan stilles konkrete udfordringer eller krav undervejs. Ifølge erfaringerne indeholder den gode forberedelse også et fokus på hvilke forventninger der er til beboeren samt en dialog om hvordan beboeren bedst muligt forbereder sig på at udvikle sig mm.

Forberedelserne handler altså om at ruste den enkelte til den virkelighed som vedkommende står overfor. En virkelighed der rummer både positive drømme, forventninger og hensigter samt udfordringer og krav om omstilling og udvikling.

En god forberedelse er ikke kendetegnet ved kun at tegne et "drømmebillede" af at flytte ud for sig selv, men at der er plads til at rumme både forventninger og bekymringer. Det afgørende er selve måden hvorpå det gribes an, og således at drømmen understøttes frem for at blive "pillet fra hinanden". Det handler om at skabe et rum for dialog, hvor vedkommende i trygge rammer kan få perspektiv på sin situation og det videre forløb - det er ifølge erfaringerne fundamentet for at skabe en positiv udvikling.

Hvem sætter dagsordenen?

På seminaret blev *ansvar for eget liv* nævnt flere gange, og i den forbindelse fremhæves det at grundlaget for at beboeren kan tage ansvar for sit eget forløb, er at beboeren kender "*dagsordenen*" for hvad der arbejdes hen imod. Derfor er det væsentligt at beboeren og personalet i starten af forløbet kommer omkring hvilke forventninger der er til samarbejdet. Herunder en dialog samt en afstemning af hvilke forventninger og hensigter, der ligger til grund for at "komme sig" og "udvikle sig". Forudsætningen for at skabe en fælles forståelse for samarbejdet, er nemlig at beboeren kender de formålmæssige rammer der grundlægger det videre forløb.

Ifølge erfaringerne kan åbenhed omkring dagsordenen og samarbejdet imødekomme det ulige/asymmetriske forhold der kan opstå mellem beboer og personale. Det handler om at skabe betingelser der "piller magten ud" af relationen mellem de involverede. For at samarbejdet kan bygge på ligeværd, er det vigtigt at beboeren involveres ikke kun i forløbet, men også de bagvedliggende overvejelser og perspektiver der begrundes hvorfor man tilrettelægger og griber forløbet an på den pågældende måde.

Et eksempel på at tage ansvar kan, hentes i diskussioner om hvordan man forholder sig til beboere med særlige problemstillinger som for eksempel misbrug. Her kan der stilles krav til beboeren om aktivt at arbejde med eget misbrug. Den enkelte beboer skal således selv tage ansvaret, mens bostedets opgave er at støtte beboeren på bedst mulig måde undervejs. Tanken er at det er for sin egen skyld, ikke for andres, at beboeren arbejder med sit misbrug.

"Omsorg med omtanke"

Omsorgskultur er et centralt emne, og udviklingen fra omsorg som "opbevaring" til omsorg som "støtte til udvikling" fremhæves. Erfaringerne er at muligheder for og

udvikling af den enkelte, forudsætter omsorg med omtanke. Det er ikke omgivelserne der skal gøre sig "kloge" på beboeren, men den enkelte selv der skal støttes i at blive "klogere" på sin egen situation. Det handler om at gå fra at "give og få" omsorg til at "støtte og blive støttet" i de udfordringer og krav om at kunne klare sig selv, der ligger forude i et udflytningsforløb. Der peges på at et gensidigt *fokus på ressourcer frem for begrænsninger*, danner rammen om et forløb hvor beboeren har mulighed for at vokse i takt med de udfordringer som stilles og overvindes i takt med udviklingen. Det er en balanceakt både at give omsorg og at give plads til at beboeren kan tage *ejerskab for eget liv*. En udpræget omsorgstilgang kan give sig udslag i at det for personalet kan være vanskeligt at "give slip". Dette er ikke hensigtsmæssigt for den pågældende beboer og dennes videre forløb.

Uddannelse og supervision

Det er væsentligt at personalet er rustet til at tage hånd om målgruppen og dens problemstillinger. I den forbindelse handler det om at det enkelte bosted har en fælles linie for udflytning samt at der formuleres principper og strategier for håndtering af forskellige situationer og forløb der kan anvendes og inkorporeres i arbejdsgangen. Det er således afgørende at ledelsen og personalet samarbejder om at "klæde hinanden på" til arbejdet omkring udflytning, og at der er tale om en fælles opbakning til indsatsen.

En forudsætning for at personalet kan rumme og håndtere kompetenceudvikling i den retning, er at personalets tilgang styrkes i form af uddannelse og supervision. Kompetenceudvikling stiller krav til en favnende medarbejdergruppe der er indstillet på at følge med udviklingen og udfordre sit arbejdsområde. At sætte både faglige og personlige kompetencer i spil, fremhæves i den forbindelse, nemlig at personalet ved at tænke kreativt kan udnytte de muligheder og ressourcer der ligger inden for rammerne for udflytning. Det fremhæves at der er gode erfaringer med tværfaglighed og at man kan favne bredt, såfremt der fokuseres på at afstemme forventninger faggrupperne imellem og som gruppe kan drage nytte af hinandens forskellige tilgange. I den forbindelse nævnes det at det i udgangspunktet ikke er væsentligt hvilke fagligheder der er i spil, men at netop fokus på selve samspillet er det afgørende.

Redskaber i dialogen

Seminardeltagerne nævnte flere forskellige redskaber som kan tages i anvendelse i samarbejdet med brugeren omkring udflytning. Det kan både være pædagogiske virkemidler og konkrete planlægningsredskaber.

Arbejde med mestringsstrategier

Både beboer og personale kan være bekymrede for hvordan beboeren kan tackle praktiske hverdagsproblemer i egen bolig. Som et konkret forslag til hvordan man kan styrke håndteringen af forskellige situationer, kan man f.eks. arbejde med *mestringsstrategier* hvor beboeren i samarbejde med det nære personale udarbejder og udvikler redskaber til hvordan vedkommende kan håndtere forskellige situationer efter udflytning. Det kan eksempelvis være at "hvis der sker A, kontakter jeg B" eller "hvis jeg føler C, gør jeg D". Hensigten er at beboeren udvikler konkrete redskaber eller handlingsstrategier der kan anvendes for at modarbejde negative mønstre og svære situationer når vedkommende er flyttet. Erfaringerne er at tilbagefald generelt er svære at komme udenom, men at arbejdet med konkrete mestringsstrategier både

giver den enkelte redskaber til at mestre og håndtere svære situationer, samt et omdrejningspunkt for bevidst at arbejde med tanke- og handlingsmønstre.

"Fortæl de gode historier"

Flere af de repræsenterede botilbud arbejder med *livshistoriefortælling* som en måde at forme dialogen og samarbejdet på. Fortællingen af de gode oplevelser og succeser i livet, frigiver muligheder for den videre udvikling. At udveksle de gode historier, kan således opbygge en gensidig kontakt og et givtigt samarbejde mellem beboeren og de involverede parter.

Ifølge nogle seminardeltagere er der behov for at tale om det der virker. At drage de gode historier ind i forberedelserne med udflytning, giver et *positivt udgangspunkt*. Udvekslingen af succeshistorier sætter nemlig fokus på oplevelsen af at det kan lade sig gøre at udvikle sig. På den ene side får beboeren mulighed for at formulere og dele sin side af historien. På den anden side kan de gode historier og erfaringer som personalet fortæller/deler om tidligere beboere, imødekomme negative forestillinger og bekymringer der kan være forbundet med det ukendte, det at flytte. De gode historier kan således fungere som "*rollemodeller*". Beboerens positive forventninger bliver udgangspunktet i det videre forløb, og tidligere beboeres gode historier kan motivere og fremstå som realistiske billeder på at det kan lade sig gøre at udvikle sig.

Fokus på de gode historier signalerer således at udvikling er noget positivt. Dette kan bidrage til at imødekomme den mulige frygt der kan opstå hvis udflytningen ikke er frivillig. Det kan også forebygge det mulige scenarie, at en beboer ikke ønsker fremgang, eller at beboeren slører bedring af frygt for at blive tvunget til udflytning. At skabe rammerne for en positiv dialog, kan således frigive *motivation* og *muligheder* for den enkeltes videre forløb, og det opleves flere steder at den positive tilgang "smitter af" på bostedets kultur og omgangsform.

Planlægningsredskaber

Handleplaner har til hensigt at koordinere indsatsen over for den enkelte bruger på tværs af de muligheder der er for vedkommende og det videre forløb. Med handleplaner som omdrejningspunkt åbnes der for dialog og synlig udvikling i et videre forløb som beboeren og de involverede parter samarbejder omkring. Handleplaner er i udgangspunktet et hensigtsmæssigt redskab i forhold til at imødekomme beboerens ønsker og behov, og i forlængelse heraf fremhæves det at "handleplaner alene ikke gør en god udflytning". Erfaringen er at et hensigtsmæssigt arbejde omkring handleplaner og en videre udvikling forudsætter at der er tale om et fælles ansvar mellem beboeren og personalet.

CAN-skemaer lægger ligeledes op til et aktivt og fokuseret samarbejde omkring det videre forløb. CAN-skemaet er et såkaldt behovsvurderingsskema som på en struktureret måde kan lægge op til dialog om brugerens fremtidige udviklingsområder og støttebehov. At fokusere på specifikke aspekter af hverdagen og på udviklingen heraf, kan bidrage til det videre samarbejde om beboerens forløb. Anvendelse af CAN forudsætter ligesom andre samarbejdsredskaber, at begge parter samarbejder omkring forløbet, og at det i udgangspunktet er den enkelte beboer der er i centrum.

Interne statusmøder

Intern status er interne møder hvor beboeren sammen med en kontaktperson eller lignende forholder sig til sin situation, og på denne måde træner sig i at fortælle hvad der er sket siden sidst samt hvad der ligger forud af forventninger og bekymringer. Dette giver beboeren mulighed for at øve sig i at formidle og at være i centrum. At forberede beboeren på samarbejdet med sagsbehandler eller andre involverede parter, bidrager til at ruste vedkommende til det videre forløb. Fornemmelsen af at "det er mit møde" og at "det er mig der er i centrum", åbner for motivation og mulighederne for at føle ejerskab for det samarbejde som beboeren eventuelt skal indgå med kommunalt personale. Ved at kende hensigter og måder at håndtere situationer på, får vedkommende et grundlag for at kunne tage hånd om sit eget forløb.

Forskellige værdier i hverdagslivet

På seminaret blev hverdagslivet efter udflytningen drøftet flere gange, og drøftelserne viste forskellige tilgange til "hvad beboerne skal kunne" samt "hvad der skaber værdi" for beboerne.

Nogle mener at beboere ofte ikke har færdigheder i de ting man skal kunne klare for at bo selv, som eksempelvis madlavning og rengøring. Derfor vælger man nogle steder at fokusere på mulighederne for at lære at håndtere flere færdigheder, mens beboeren stadig bor i §92 tilbudet. Dette for at ruste beboeren til det der forventes af vedkommende efter udflytning. Det kan man eksempelvis gøre ved at beboeren, sammen med personalet, laver mad, gør rent, handler ind mm. Beboeren støttes til selv at håndtere så mange færdigheder som muligt, og får hjælp til de ting som er svære at håndtere, og som efter udflytning vil kunne støttes med en anden form for ordning som eksempelvis hjemmehjælp. Erfaringen er at det for beboerne giver indhold og oplevelsen af at få en hverdag til at fungere, hvilket har værdi for mange.

Andre mener at det ikke er så væsentligt at sætte beboerens praktiske færdigheder i centrum, idet disse kan tilvejebringes ved mere eller mindre intensiv støtte i form af eksempelvis bostøtte, hjemmehjælp, madudbringning og personale der tager sig af økonomiske og praktiske forhold. Set i dette perspektiv, er praktiske færdigheder ikke en forudsætning for at få en hverdag til at fungere efter udflytning. Fortalerne for dette perspektiv lægger mere vægt på beboerens interesser og sociale liv efter udflytningen.

Der henvises også til beboere som ikke selv prioriterer eksempelvis madlavning. Huslige færdigheder er for disse ikke det vigtigste at kunne håndtere når man flytter. I stedet fokuseres der på hvad der beriger den enkeltes hverdag. Ved at spørge og lytte til hvad brugerne ønsker og har brug for, er der kommet fokus på aktiviteter i hverdagen. Personalet har både en faglighed og en "kreativ åre" ved siden af, og kan på dette grundlag igangsætte aktiviteter der giver indhold i hverdagen for beboerne. Som en deltager udtrykker det, er det vigtigst at "brugeren får en knage at hænge sit liv op på".

Både hensigterne og værdierne der er forbundet med beboernes hverdagsliv, varierer fra bosted til bosted og fra beboergruppe til beboergruppe. Bostedernes forskellige perspektiver på "hverdagslivet" kan ses i lyset af at for eksempel en midaldrende

brugergruppe ofte er fokuseret på at "få hverdagen til at fungere", mens en yngre beboergruppe måske tillægger fritidsaktiviteter en større værdi.

De forskellige perspektiver kan imidlertid også afspejle forskellige orienteringer som bostedet mere eller mindre bevidst har valgt at anlægge. Erfaringerne peger på at vi er inde i en *brydningstid hvad angår støtteformer*. Det vil sige at bostederne for at imødekomme beboernes ønsker og behov, må spørge ind og lytte til hvordan beboerne kunne tænke sig at hverdagen så ud. At der ikke fra beboernes side bliver formuleret ønsker, er ikke ensbetydende med at der ikke eksisterer et behov, siger flere seminardeltagere.

At støtte brugerens ressourcer

Seminardeltagerne kredsede meget om *ressourcer*, om at finde og styrke de ressourcer som beboerne har. Oplevelsen er at det giver noget at udvikle ressourcer og færdigheder, at det giver motivation og initiativ til videre udvikling.

Der er gode erfaringer med at fokusere på *uddannelse* og *beskæftigelse*. Flere bosteder har positive beretninger om kontakt til uddannelsesmuligheder ude i byen, som aftenskoler, VUC og lignende. En anden mulighed er en "aktivitetsenhed" på bostedet der tilbyder foredrag, kurser og uddannelsesforløb af forskellig art, som eksempelvis erhvervsforberedende kurser hvor der sættes fokus på hvordan arbejdsmarkedet fungerer. Dette kan give et grundlag for at følge med i hvad der sker, og det udgør en motivationsfaktor for selv at ville i gang med noget.

Der er ligeledes gode erfaringer med interne beskæftigelsestilbud eller beskæftigelse i lokalområdet. Dette kan eksempelvis gribes an ved at der på bostedet opsættes stillingsopslag med interne jobmuligheder. Dette giver mulighed for at udføre ikke-lønnet arbejde inden for et ønsket område på det pågældende støttecenter.

Erfaringsmæssigt har tilbud om beskæftigelse en positiv virkning på både indhold og initiativ i hverdagen. På seminaret blev det nævnt at der i tiden før beskæftigelse kom på "dagsordenen", ikke var tegn på et behov, men at der efterfølgende har været en høj grad af tilslutning og udbytte af dette aspekt af hverdagslivet.

På nogle botilbud har man en café, eventuelt placeret i et tilknyttet støttecenter hvor beboerne tager del i arbejdet med cafeen eller selv bestyrer denne. Oplevelsen er at det giver indhold og stolthed at forberede sund kost til de øvrige beboere og personalet. Det giver en stemning af at man er fælles om noget. Arbejdet er ulønnet, men et eksempel er at man kan optjene "klip" til kaffe og kage i støttecentrets cafe, hvilket bidrager til at skabe motivation. Andre steder er cafeen udvidet til også at være en netcafé, og eksemplificerer at man kan tænke alternative aktiviteter ind i cafeen som samlingspunkt.

På nogle bosteder arbejdes der i perioder med *temaer*. Et tema kunne eksempelvis være kost, motion, beskæftigelse, venner eller pårørende. Ideen er at give et bestemt område opmærksomhed, og at beboeren og personalet i samarbejde og i praksis beskæftiger sig med dette med henblik på at ruste beboeren inden for det pågældende område.

5. Den gode overgang (udflytningen)

Det er en stor forandring at skulle flytte fra velkendte og trygge rammer til nye og fremmede omgivelser. Derfor bruger nogle bosteder at *følge beboeren* i overgangen fra bostedet til det nye hjem, idet botilbudets kontaktperson i en periode fungerer som bostøtte for den fraflyttede beboer. Derefter overtager den kommunale bostøtte eventuelt opgaven hvis det er påkrævet med fortsat bostøtte.

Det er i den forbindelse vigtigt at fokusere på samarbejdsdelen og dermed hvem der har ansvaret for at følge og støtte beboeren. Netværksarbejde mellem de involverede parter har til hensigt at skabe et sammenhængende forløb og dermed et samarbejde der er karakteriseret ved gensidig tillid.

Samarbejdet mellem bostedet og det professionelle netværk spiller en væsentlig rolle i forhold til at skabe en sammenhængende overgang. Dette i form af eksempelvis *udviklingsplaner* eller *samarbejdsplaner*, hvor bostedet, den enkelte beboer og kommunen er i dialog med hinanden omkring den videre udvikling af det pågældende forløb. At bostederne og kommunerne tænker hinanden ind i samarbejdet, frigiver kapacitet til fleksible støttecentre og dermed muligheder for den enkelte. Der er ligeledes forslag om at bostedet indkalder kommunens visitator eller psykiatrikoordinator til netværksmøder før udflytningen for at drøfte det videre forløb. I forbindelse med udflytning nævnes også *statusrapport* der udsendes før et planmøde.

Individuelle efterværnsaftaler nævnes ligeledes i forbindelse med udflytning, og har til hensigt at skabe et hensigtsmæssigt efterværn der passer til den enkelte beboer. Det fremhæves at det afgørende ikke er hvorvidt efterværnsdelen håndteres amtsligt eller kommunalt, men at det væsentlige er at det tilpasses i forhold til den enkelte beboers behov.

To modeller

Erfaringsopsamlingen peger overordnet set på to "modeller" der imødekommer overgangen ved udflytning fra et §92 botilbud. Én model er at personalet på bostedet følger beboeren under og efter udflytningen. En anden model er at den kommunale bostøtte følger beboeren i tiden umiddelbart før, under og efter udflytningen. Det fremhæves at det afgørende ikke er hvorvidt det er den amtslige eller kommunale bostøtte der håndterer forløbet, men at det væsentlige er at der indgås aftaler om samarbejdsdelen og således skabes en sammenhængende overgang for den enkelte beboer. I forlængelse heraf præsenterer bostederne forskellige ordninger som de har gode erfaringer med.

Godt at udpege en tovholder

På flere bosteder har man *tovholdere* der overordnet håndterer et udflytningsforløb og har ansvaret for at "samle trådene", koordinere forløbet og samarbejdet med beboeren og de involverede parter, herunder samspillet mellem beboeren, bostedet, sagsbehandleren i kommunen, hjemmeplejen, det private netværk med flere. Ofte er det beboerens kontaktperson der fungerer som tovholder, og i den henseende udgør et relationelt fundament for beboeren. I nogle tilfælde opleves det som problematisk at der er flere parter involverede, som eksempelvis at det er forskellige personer der kommer på besøg fra bostedet, og forskellige personer fra hjemmeplejen der hjælper

med praktiske forhold osv. For at imødekomme denne problematik, foreslås det at personen der håndterer forløbet, er uddannet både inden for psykiatri og i at udføre praktisk assistance. Hensigten er at skabe tryghed ved at der er få personer inde i billedet, og at disse kan imødekomme den form for bistand som den enkelte har behov for.

Nogle bosteder tilbyder social kontakt

Ud over at koordinere samarbejdet omkring et udflytningsforløb, kan bostedet spille en vigtig rolle i forhold til at holde social kontakt med den tidligere beboer – og netop den sociale støtte fremhæves som væsentlig for den gode overgang i forbindelse med udflytning.

På mange bosteder har man en form for *støttepakkeordning* hvor personalet sørger for at besøge og støtte en tidligere beboer i det omfang og den udstrækning der er behov for det. Hensigten er at den enkelte bibeholder den sociale kontakt enten til sin støtteperson eller en ny støtteperson, der gennem forløbet udgør beboerens professionelle netværk. Andre steder har man *udgående teams* der følger beboeren med støtte over en periode. Hensigten er den samme som ved støttepakkeordningen, nemlig intensiv støtte og tilpasning af støtten over tid.

Der er også gode erfaringer med *systematiske opfølgningssamtaler* efter udflytning. Dette kan gribes an på forskellige måder. Hensigten er dialogen og den direkte opmærksomhed om den udflyttede beboers situation og tanker, for gennem samtale at støtte vedkommende i det videre forløb og i forhold til eventuelle tilbagefald.

En *besøgsvensordning* imødekommer ligeledes den sociale kontakt til en beboer der er flyttet ud for sig selv. Erfaringen er at denne form for kontakt er værdifuld og bidrager til at opbygge eller styrke den sociale kontakt i de nye omgivelser.

Der er dog også bosteder som ikke mener det vil være godt for beboeren at fortsætte kontakten med bostedet. "Når de flytter, så flytter de", siger en repræsentant for denne holdning, og det er bedst at kontakten med det samme overtages af kommunen.

"Livliner" efter udflytning

Det er ikke altid at udflytningen sker direkte til den nye, varige bolig. Nogle har adgang til overgangsboliger eller prøvelejligheder hvor de under mere beskyttede vilkår i et afgrænset tidsrum kan afprøve deres muligheder for at bo alene.

Selve botilbudet kan også på andre måder end allerede beskrevet fungere som en livline. Efter selve flytningen og i overgangsperioden til de nye omgivelser, holder nogle §92 tilbud bostedet "åbent" for den tidligere beboer. Den gode udflytning og overgang er nemlig karakteriseret ved at bostedet imødekommer beboerens behov for kontakt over en kortere eller længere periode, således at beboeren har en form for *livline* i en overgang præget af forandringer.

Den gode udflytning, og dermed den gode overgang, karakteriseres her ved et fleksibelt botilbud der imødekommer de udflyttede beboere på forskellige måder. Bostederne præsenterer forskellige ordninger og former for *fleksibel støtte* der imødekommer og støtter tidligere beboere i overgangen.

Flere bosteder har *akutpladser* hvor tidligere beboere har mulighed for at overnatte når det er nødvendigt. Det giver tryghed og en form for sikkerhed at den enkelte har mulighed for at få omsorg i trygge omgivelser når tingene bliver svære. For nogle beboere er det en nødvendighed for at komme videre og for at imødekomme tilbagefald og eventuelle indlæggelser. For andre er det sikkerhed nok at vide at muligheden er til stede.

Det samme gør sig gældende hvad angår *telefonkontakt* til bostedet, at kontakten giver tryghed og opleves som en form for sikkerhedsnet og at mange kan imødekomme svære tider eller situationer på denne måde. Nogle kontakter bostedet i dagtimerne, andre benytter sig i større eller mindre grad af bostedets nattelefon.

Der er gode erfaringer med at *støttecentret* er koblet på de enkelte afdelinger på bostedet. Det vil sige at en tidligere beboer, når vedkommende henvender sig til støttecentret, bliver mødt af personale som de kender og er trygge ved.

Ifølge erfaringerne er det vigtigt at *bostedet er fleksibelt* og åbent for tidligere beboere, som eksempelvis at bostedet er åbent i dagtimerne hvor tidligere beboere kan komme forbi til samtale, spisning eller deltagelse i aktiviteter, eller i nattetimerne hvor de tidligere beboere kan overnatte og finde ro eller få kontakt per telefon. Netop muligheden for at få støtte i trygge omgivelser og hos personer som den tidligere beboer har en tillidsfuld kontakt til, opleves af mange som et sikkerhedsnet.

Der er ligeledes gode erfaringer med at bostedet gør noget ud af at fastholde den sociale kontakt til den tidligere beboer i den grad som passer til den enkeltes behov og ønsker. Dette eksempelvis i form af at *bostedet inviterer* tidligere beboere til bostedets mærkedage, juleaktiviteter, arrangementer og ture ud af huset, eller at bostedet sender fødselsdagskort og julekort.

6. Hvad gør den gode udflytning? – dokumentation og vidensdeling

På seminaret blev der udvekslet erfaringer fra hverdagens arbejde med udflytning. Der var tilkendegivelser på at alle parter kan drage nytte af at dele viden, og at det giver anledning til at bygge videre på de gode erfaringer. Det nævnes at netop *erfarings- og vidensdeling* er væsentligt for den videre udvikling og indsatsen omkring udflytning.

Der blev formuleret et behov for *kvalitetsudvikling* og *dokumentation* inden for udflytningsområdet, og herunder at samle erfaringer om det der "virker" og bygge den videre indsats op omkring dette. Det foreslås at bostederne i højere grad begynder at ydelsesbeskrive, herunder konkret beskrive, hvilke ydelser der er behov for når en beboer flytter, og hvordan det gribes an i praksis. Derudover er der behov for oplysning om hvorledes personalet i praksis anvender "manualerne", og dermed får redskaberne i spil. Det handler om at udvikle og sikre kvaliteten af indsatsen på området, og det handler om at synliggøre bostedernes indsats i en større kontekst.

Opsamling på den gode udflytning

Hvad gør den gode udflytning? Deltagerne præsenterede på seminaret stikord fra gruppedrøftelserne på overheads. Her er et udpluk af resultaterne:

- At møde beboeren hvor vedkommende er
 - Fokus på den enkelte
 - Spørg brugeren om den gode udflytning
 - Åben dialog med alle parter med udgangspunkt i beboeren
 - Muligheder og motivation
 - De gode historier
 - Udgangspunkt i de gode erfaringer
 - Beholde håbet
 - Netværk og relationer
 - Ejerskab og ansvar
 - Samspil og sammenhæng
 - Motivationsarbejde
- Omsorg med omtanke
 - Personalets parathed og kompetenceudvikling
 - Faglighed og kreativitet i spil
 - Opgør med den rene omsorgskultur
 - Udfordre sin egen faglighed og systemets spændvidde
 - Handleplan alene gør ikke en god udflytning
 - Indgangsbønnen når brugerne flytter ind, er at de skal flytte ud igen

- En knagerække at hænge sit liv op på
 - Værdier / færdigheder - Hvad skal beboeren kunne?
 - Fokus på netværk
 - Kontakt til omgivelserne
 - Individuelle efterværnsaftaler
 - Boligform og placering
- Hvad virker?
 - Strategier og praksis
 - At bygge på erfaringer
 - Dokumentation og kvalitetsudvikling
 - Synliggørelse af socialpsykiatrien

7. Præsentation af de enkelte tilbud

Pedersvænge, Roskilde Amt

Pedersvænge består af to botilbud med henholdsvis 33 lejligheder hvortil der er knyttet bostøtteteams og akutpladser, samt 30 boliger i landlige omgivelser hvor der er to akutpladser som ikke er koblet på boflytteteams. På de to botilbud er der en blandet brugergruppe af sindslidende. På det ene botilbud er man specialiseret i misbrug, mens det andet botilbud er specialiseret i brugere med hjerneskade.

I arbejdet med udflytning tages der afsæt i en åben dialog samt netværkstækning. I de tilfælde hvor der er et netværk, forsøger man at involvere de personer der er tæt på den pågældende bruger. I de tilfælde hvor der ikke er et privat netværk, arbejdes der på at skabe et netværk. Som et led i den åbne dialog kan personalet indkaldes til netværksmøder, som en del af netværket, når der er situationer der kræver det. Ligeledes indkalder personalet kommunens visitator til en visitationssamtale, for i højere grad at sikre at den enkelte bruger får mulighed for at få det som vedkommende har brug for.

Bostøtteteams bidrager til at skabe et mere sammenhængende forløb for den enkelte, og forbedrer derfor mulighederne for udflytning. Udflytning sker direkte til den bolig som vedkommende fremover skal bo i. Der er altså ikke tale om såkaldte "omveje". I arbejdet med at forberede en udflytning, benytter man sig af botræning, hvor man i dialog taler om hvad den enkelte har brug for og det at vedkommende skal flytte. Baggrunden er at det i sig selv ikke er nok at flytte, men vigtigt at komme ind på forestillinger og forventninger der forbindes med selve udflytningen, hvad der giver kvalitet i hverdagen samt hvad den enkelte ønsker.

I forbindelse med udflytning fokuseres der på vigtigheden af at skabe sammenhæng i forløbet for den enkelte. Der tages udgangspunkt i hvad den enkelte bruger ønsker, og der arbejdes på at indkredse hvilke "knager" vedkommende kan hænge sit liv op på. Hjælp til beskæftigelse er den del af strategien i forhold til at skabe indhold i hverdagen. Hvis en bruger har behov for akut støtte, kan man per telefon få kontakt til botilbudene.

Tornbjerggård, Fyns amt

Tornbjerggård er et socialpsykologisk bo- og aktivitetssted med plads til 62 døgnbeboere fordelt på fem huse.

Tornbjerggård har erfaring med forskellige former for udflytning. Nogle flytter til et andet støttecenter, nogle flytter ud i egen bolig og andre tilbage til Tornbjerggård. I forbindelse med udflytning arbejdes der ud fra en individuel tilgang, og ud fra et værdigrundlag der bygger på netværkstanken og kontakten til omgivelserne. Der fokuseres på at inddrage de pårørende, således at de har mulighed for at tage del i forløbet. De pårørende inviteres eksempelvis til at se stedet, at spise med og til at bidrage med konkrete ting. Tornbjerggård arbejder på at få kontakterne til at "flytte med" når den enkelte flytter ud. Erfaringen er at jo mere personalet "sitter på deres hænder", jo større mulighed er der for at de pårørende kan bidrage med deltagelse, praktiske

foranstaltninger og ansvarsfølelse. Dette bidrager til at det nye sted bliver et hjem for den enkelte. I de tilfælde hvor der ikke er søskende, forældre, kærester eller venner der kan tage del i udflytningen, tager personalet hånd om tingene. Derudover fokuseres der på forskellige uddannelses tilbud, som eksempelvis VUC, og på forskellige fritidsaktiviteter, som eksempelvis sportsklubber. Dette bidrager til at kontakten til omgivelserne styrkes.

De fleste udflytninger har været valgfrie, og erfaringen er at nogle har været mere klar til det end andre. Bevæggrundene for at flytte har været forskellige, ligesom beboerne er flyttet forskellige steder hen. At beboerne har mulighed for at leve drømmen om at flytte ud, er ligeledes et vigtigt udgangspunkt. Personalet forsøger at bakke op om den enkeltes ønsker. I et tilfælde har man lavet en støtteordning hvor to medarbejdere på skift har besøgt en bruger efter udflytning indtil vedkommende kunne undvære denne støtte. I et andet tilfælde, hvor en bruger har et ønske om at være alene, forsøger man at holde kontakt med julekort og invitationer til mærkedage. At tage udgangspunkt i den enkelte, hvad vedkommende ønsker at arbejde hen imod og vurdere mulighederne, anses som vigtigt i forbindelse med udflytning.

Brahmsvænget, Ringkøbing Amt

Brahmsvænget er et botilbud for voksne sindslidende med 20 pladser og døgnpladser. På Brahmsvænget fokuserer man blandt andet på hverdagslivet og netværkskabelse.

I forbindelse med udflytning er der generelt en individuel tilgang til den enkelte. Der fokuseres i høj grad på bæreevnen hos brugeren, hos netværket og på personalets rolle i den henseende. Der arbejdes på at inddrage netværket og på at få flere aktører i spil. Erfaringen er at man herved forbedrer mulighederne for at gå på tværs af de eksisterende tilbud, og kan tilpasse disse til den enkelte på en måde som ellers ikke ville være mulig.

I arbejdet med det sociale netværk arbejder man på at etablere en besøgsordning, der kan bidrage til kontakt til brugere i eget hjem. Derfor arbejdes der på at genopbygge og forbedre kontakten til pårørende. Som en del af de sociale tiltag afholder Brahmsvænget foredrag, arrangementer mm. Den menneskelige kontakt er et vigtigt omdrejningspunkt i forbindelse med udflytning.

I forbindelse med en udflytningsproces er der en klar aftale om samarbejdsdelen, det vil sige en aftale om hvem der tager sig af hvad og hvornår samt hvem der følger op på de forskellige dele. Brahmsvænget oplever en høj grad af samarbejde mellem de forskellige institutioner, herunder kommunen. Dette samspil giver mulighed for at man kan agere på tværs af grupper og tilpasse løsninger for den enkelte.

Brahmsvænget har gode erfaringer med en telefonordning i nattetimerne for brugere i eget hjem.

Enghaven, Vejle Amt

Enghaven er en selvejende institution i Vejle Amt, med 51 pladser, hvortil der er knyttet et anneks, Rødhavegård, hvor der er plads til ni beboere.

Enghaven arbejder ud fra et værdigrundlag som er systemisk og kognitivt funderet. Der fokuseres på hvad den enkelte drømmer om, og gennem livshistoriefortælling søger man at nå frem til en forståelse af den enkeltes handlinger og situation. Udgangspunktet er anerkendelse og respekt og at det er forbudt at fordømme. Dette skaber en omsorgsfuld omgangstone og et tillidsfuldt miljø.

Enghaven fokuserer overordnet set på netværkstækning og vigtigheden af at holde kontakt til den enkelte. Dette i form af eksempelvis familiesamtaler, dialog om andre tilbud og væresteder samt overvejelser om mulighederne for uddannelse og beskæftigelse. Alle støttecenterbrugere er koblet op på bestemte afdelinger på huset, således at der skabes relationer mellem beboere og støttecenterbrugerne. Dette bidrager til at etablere et netværk omkring den enkelte bruger.

I forbindelse med udflytning er der fokus på arbejdet med relationer og sociale netværk. Udgangspunktet er at en udflytning kræver massiv støtte over en periode (tre måneder) indtil den enkelte beboer bliver tilknyttet kommunen. For at bibeholde et netværk i forbindelse med udflytning, har Enghaven den ordning at den enkelte beboer beholder sin kontaktperson, og får tilknyttet en omsorgsmedarbejder samt en pædagogisk person der kan tage hånd om og støtte i forbindelse med udflytning.

Derudover er der en tovholder, som er en uddannet medarbejder der kan overskue situationen og samarbejdet mellem de implicerede parter, og som yderligere er godkendt til at udføre praktisk bistand. Det giver sammenhæng i forløbet og den tryghed at der ikke kommer for mange personer ind i billedet. Der er desuden en fordel i at de tilknyttede personer kender til psykiatri, og på den måde kan imødekomme den bistand som den enkelte har brug for.

Erfaringen er at en fleksdøgnplads er alt hvad en bruger har behov for. Den massive støtte i eget hjem bevirker at brugerne ofte ikke har behov for en døgnplads. Det kan eksempelvis være at de der ikke selv kan komme hjemmefra i forbindelse med aktiviteter og job, har mulighed for at blive hentet og bragt. Dette kan lade sig gøre fordi Enghaven er åben over for alternative muligheder og løsninger som fungerer bedst for den enkelte. For eksempel bor en beboer i en campingvogn på Enghavens område fordi det er den bedste løsning for vedkommende.

Positive erfaringer med at flytte er et vigtigt udgangspunkt i udflytningsprocessen. Den positive tilgang bevirker at brugerne hører om andre som det er gået godt for. Personalet tror på det, og dette smitter af på brugerne, som også tør tro på at det kan lykkes. Der fokuseres på at forberede beboerne på at støtteordningen ikke er til for dem i al evighed. Ved at fortælle de gode historier, gøres der noget ud af at sige både goddag og farvel til beboerne. Enghaven fokuserer på dokumentation og kvalitetsbeskrivelse i arbejdet omkring udflytning. Dette giver et positivt skred for målgruppen og personalets arbejde. Personalets sammensætning er tværfaglig, hvilket der er gode erfaringer med.

Slotsvænget, Københavns Amt

Slotsvænget er et botilbud med 40 sindslidende og et tidligere amtsplejehjem. Beboernes alder er fra 28 til op i halvfjerdsere. På medarbejdersiden er der flest

socialpædagoger ansat, næstfleste sygeplejersker og færrest social- og sundhedsassistenter.

Det er relativt nyt at arbejde med udflytning på Slotsvænget idet botilbudet for mange er et permanent tilbud. Mange af beboerne har boet på stedet i mange år, og er derfor ikke i høj grad indstillet på at flytte. Slotsvænget er begyndt at arbejde med handplaner, som er nyt for de fleste beboere. Det indgår ikke som en del af arbejdet omkring udflytning at beboerne præsenteres for at de på et tidspunkt skal flytte fra bostedet. Dette kan have noget at gøre med at mange beboere har boet på Slotsvænget igennem en årrække.

Medarbejderne lægger vægt på at udarbejde individuelle løsninger, således at beboerne selv er medbestemmende. I arbejdet med udflytning gælder det om at motivere og prøve at finde ud af om der kunne være et ønske om at flytte og derefter arbejde videre mod det. Der fokuseres på praktiske kompetencer som tøjvask, rengøring og madlavning, så personalet ikke automatisk overtager disse funktioner. Det er vigtigt at "kigge hele vejen rundt" om beboerne, så de får noget at tage sig til i hverdagen. Det er vigtigt at udbygge netværket for at udflytningen er en vellykket proces.

Når en beboer flytter ud, tilbyder Slotsvænget en amtslig bostøtteordning som kommunen betaler differentieret til alt efter hvor lang tid beboeren har været fraflyttet. Man kan være tilknyttet bostøtteordningen i tre år i forskellige tempi, hvor man beholder sin kontaktperson og kommunen gradvist betaler mindre. Det er en udfordring ved modellen med kombineret bo- og bostøtte tilbud at få personaleressourcerne til at gå op.

Bostedet er åbent for tidligere beboere, som kan komme eller ringe både i dag- og nattetimerne. Beboerne er velkomne til at komme forbi for at snakke, spise med eller overnatte på en akutplads.

Roesskovsvej, Fyns Amt

Roesskovsvej er et langvarigt botilbud, hvor der er et særligt tilbud til unge omkring 21-22 år, og derudover voksne beboere i alderen 22 til 60 år. Overordnet set, bor der 34 sindslidende i fem huse, hvor hvert hus har et køkken, og hvor hver beboer har en 1½ værelses lejlighed med tekøkken.

To økonomaer laver maden, og det er frivilligt for beboerne at være med i madordningen, men de fleste er med. Mens beboerne er på Roesskovsvej, bør rengøring af egen lejlighed udføres af beboeren selv. Personalet sætter tid på graden af hjælp som den enkelte beboer har brug for. Medicindosering ligger i princippet hos beboeren selv, men nogle får doseringen overvåget. Beboerne forventes at kunne klare sig i nærområdet med indkøb mm. Beboerne kommer til egen læge hver for sig, og de fleste er tilknyttet en lægekonsulent som kommer til samtaler og ordinationer hver 14. dag. På Roesskovsvej fokuseres der ikke så meget på medicin. Personalet forsøger at tabuisere medicin og sygdom i fællesrummet, så beboerne ikke udelukkende taler om deres begrænsninger, hvilket har en god effekt. Personalet kan selvfølgelig tale med beboerne om deres problemer i enrum.

Selve bygningerne på Roesskovsvej er kun seks år gamle, og på grund af botilbudets alder, er det først nu ud- og indflytning trænger sig på. Derfor har medarbejderne endnu ikke arbejdet systematisk med udflytning. De beboere der hidtil er flyttet ud, er typisk flyttet i egen bolig med støtte. Nogle er flyttet til et opgangsfællesskab med værested i nærheden, som tilbyder aktiviteter, fælles mad og samvær samt hjemmebesøg hvor beboeren får hjælp til praktiske gøremål og samtale. Andre er flyttet til andre §92 tilbud.

Roesskovsvej fokuserer ikke på "overlap", men giver slip på beboerne når de flytter ud. Den forberedende indsats er i høj grad overladt til personalets indsats; der er ikke tale om nogen egentlig metodik. Normalt er det kontaktpersonen eller den medarbejder der er på vagt, der tager hånd om tingene, herunder også udflytning. Ofte kommer en beboer med et ønske om at flytte, og kontaktpersonen hjælper beboeren med udflytningen og drøfter overvejelser og tanker i den forbindelse. Udslusning er ikke en primær opgave på Roesskovsvej eller en del af arbejdet normalt, men når en beboer ønsker at flytte, hjælper personalet med nedtrapning af støtte og hjælp i takt med at beboerens egen ansvarlighed stiger inden udflytning.

Åhaven, Vejle Amt

Åhaven er et bosted for unge sindslidende mellem 18 og 30 år. Åhaven består af seks lejligheder med tre unge i hver. At de fysiske rammer er et gammelt hus med lejligheder i forskellige opgange, har den fordel at de unge kan fortælle om hvor de bor og at de bor i bofællesskab, uden at fortælle at det har noget med socialpsykiatrien at gøre. Hver lejlighed er 90 m², hvor hver beboer har sit eget værelse samt fælles køkken og badeværelse.

Åhaven har et støttecentertilbud med ca. 25 unge tidligere beboere som i starten har brug for besøg af deres kontaktpersoner og praktisk hjælp i det daglige. Personalet udfører altid opgaverne sammen med brugeren. Hovedparten af de ansatte er social- og sundhedsassistenter og plejere, øvrige faggrupper er ergoterapeuter, pædagoger og sygeplejersker.

I kraft af beboernes aldersgruppe er udflytning et centralt emne, og der arbejdes derfor bevidst med udflytning. Personalet fokuserer på at søge beboernes styrker og ønsker, og arbejder på den måde ud fra en meget individuel tilgang. Der arbejdes med handleplaner og ud fra et grundlag der er systemisk og kognitivt funderet.

Når beboerne flytter fra Åhaven, flytter hovedparten af beboerne i egen lejlighed med støttecentertilbud. Herudover flytter nogle til deres familie eller kæreste, andre til andre psykiatriske tilbud. Hovedparten af beboerne flytter i egen lejlighed i byen med støttecentertilbud. Der fokuseres på beskæftigelse, som eksempelvis VUC eller på bostedet, hvor beboeren kan arbejde kreativt eller med industri. Åhaven har et nyetableret tilbud om alternativ beskæftigelse, hvor beboeren arbejder efter evne. Det modner beboerne til at prøve noget nyt.

Der er en udflytningsgruppe på Åhaven, hvor de beboere kan mødes, der har lyst til og tænker i udflytning. Der snakker beboerne sammen om hvilke problemstillinger der kan være ved udflytning og hvad de er bange for.

Hver gang en beboer flytter, søges om en støttecenterplads. Den amtslige er dyrere end kommunens tilbud, men er også et relativt fintmasket net, da det kommunale støttecenter ikke har så mange tilbud. Med en støttecenterplads får beboeren mulighed for at bruge akutpladsen to gange om måneden til overnatninger, kan deltage i alle de aktiviteter der foregår på Åhaven, og kan ringe dag og nat. Også her arbejder personalet målrettet med at prøve at give slip i nogle retninger, som eksempelvis medicinadministrering ud fra de ressourcer beboerne har.

Kollegiet Søhuset, Viborg Amt

Søhuset har i alt 21 beboere i aldersgruppen 30 til 60 år. Søhuset har eksisteret i 18 år, og har til huse i ældre bygninger. Af faggrupper er der flest social- og sundhedsassistenter, desuden også sygeplejersker og pædagoger.

Erfaringen er at beboerne ofte ikke har færdigheder i de ting man selv skal kunne klare når man bor alene. Søhuset er derfor begyndt at tænke i nye baner hvad angår eksempelvis madlavning. Dette giver beboerne mulighed for at lære at håndtere flere færdigheder, som hjemmehjælp på sigt vil kunne gå ind og støtte op omkring.

I forbindelse med udflytning tages der udgangspunkt i beboerens ønsker og drømme for livet, og der arbejdes med handleplaner og CAN for at komme ind på den enkelte beboer. Derudover arbejdes der med forestillingerne om hvordan det er at bo ude. Søhuset har tovholdere der støtter op omkring en udflytning.

Søhuset har erfaring med at det kan være vanskeligt at flytte fra et sted hvor der er høj grad af tryghed (bostedet), til et nyt sted hvor der ikke er nogen der kender vedkommende og kan tage hånd om det hele. Søhuset ønsker at følge beboerne med støtte i den grad der er behov for det i det enkelte tilfælde. Dette forudsætter dog samarbejdsvilje fra de øvrige samarbejdspartnere, herunder kommunen, som økonomisk skal være villig til at bakke op. I den forbindelse er det væsentligt at diskutere økonomiske barrierer i forhold til udflytning.

Nybrogård, Københavns Amt

Nybrogård er et socialpsykiatrisk tilbud, hvor der over en periode kører et projekt omkring udflytning. Projektet er et udgående team som har seks prøvelejligheder, der beboes af seks borgere som er flyttet fra socialpsykiatriske botilbud og ud i lejlighederne, hvor de kan bo i 1½-2 år. Udover borgerne i prøvelejlighederne, har projektet tilknytning til seks andre borgere som bor i almindelige lejligheder. Projektets formål er at få borgerne ud i egen bolig.

Til de 12 borgere er der ansat fem medarbejdere der har forskellig faglig baggrund som eksempelvis ergoterapeuter, socialrådgivere, pædagoger samt sosu-assistenter. Denne normering betyder at personalet har meget tid til den enkelte borger.

I det år projektet har forløbet, kan medarbejderne se at de der bor i egen bolig, har klaret sig bedre end dem i prøvelejlighederne. Prøvelejlighederne er gamle funktionærboliger der er blevet ombygget og ligger på et psykiatrisk hospital. Dette kan have indflydelse på den måde det er gået disse beboere, idet flere har negative erfaringer fra hospitalet. Af borgerne i træningsboligerne, vurderes halvdelen til at komme i

egen bolig, de tre øvrige i andre socialpsykiatriske tilbud. Medarbejderne tilstræber at borgerne skal have deres erfaringer og lærdom fra udflytningen med tilbage i et andet socialpsykiatrisk tilbud, så det ikke udelukkende er et nederlag.

Nybrogårds erfaringer med udflytning er fokus på arbejdet med relationer og netværk. Baggrunden herfor er at beboerne kan lære og øve sig i at være opsøgende, således at de er mere rustet til at flytte ud i mere selvstændige boformer. Relationsarbejdet er derfor fokuseret på at opbygge tillid og relationer mellem de støtteligheder der findes i det offentlige. Herunder at skabe en relation til sagsbehandleren, psykologen og distriktspsykiatrien. Dette med henblik på at skabe sammenhæng i forløbet og tryghed for den enkelte. Personalet deltager i at opbygge en tillidsskabende relation mellem samarbejdspartenerne, således at den enkelte borger i det videre forløb har en bestemt person som vedkommende kan henvende sig til. Personalet sørger for at tilpasse støtten, herunder også at nedtrappe støtten når det er mest hensigtsmæssigt for den enkelte.

Når det er nødvendigt, er der mulighed for høj grad af støtte til borgere der er flyttet fra et bosted. Støtten ydes primært i tidsrummet fra kl. 8 til kl.16, der er telefonvagt mellem kl.18 og kl. 21, og efter kl. 21 kan der ringes til Nybrogård. Nybrogård har derudover et akutværelse til rådighed hvor borgere har mulighed for at overnatte og derved få en form for tryghed og omsorg. Derudover sættes der fokus på kontrakter, og der arbejdes mere specifikt på at få kontrakterne forlænget fra den nuværende tidsbegrænsning på to år. En forlænget kontrakt vil kunne forøge brugernes mulighed for at lære færdigheder og dermed blive mere trygge ved at være alene og bo for sig selv.

Syrenparken, Vejle Amt

Syrenparken er et botilbud med i alt 58 faste pladser og 15-20 støttecenterpladser fordelt på seks boenheder. Syrenparken har derudover akutboliger og opholdspladser der også kan anvendes som ind- og udslusning. Aldersgruppen er fra 18 år og opefter, og de fleste beboere er i 30'erne eller 40'erne. Der er i alt ca. 100 medarbejdere, heraf 40% social- og sundhedsassistenter, ergoterapeuter, pædagoger, sygeplejersker og socialrådgivere.

Syrenparken arbejder ud fra en kognitiv tankegang med systemiske redskaber, og der arbejdes med livshistoriefortælling og fokus på succeser. Udgangspunktet for arbejdet på bostedet er at opleve at det kan lade sig gøre at udvikle sig. Hver enhed arbejder ud fra servicestandarder og tanken om at lære at håndtere situationer selv. Personalet udfører i samarbejde med beboerne alle opgaver selv, herunder madlavning, rengøring mm. Den bagvedliggende ide er at beboerne på denne måde trænes til at blive bedre til det de kan håndtere. De ting som den enkelte beboer ikke kan håndtere, får vedkommende selvfølgelig hjælp til.

Syrenparken arbejder med specialområder. Blandt andet pårørendearbejdet samt kost og motion, som er i højsædet netop nu. Beboere samarbejder omkring at producere sund kost til personalet og øvrige beboere, og det giver en høj grad af stolthed og indhold. Derudover er der en cafe og en netcafe som brugerne selv styrer. Syrenparken har en aktivitetsenhed hvor der er kurser i blandt andet økonomi, edb og erhvervsforberedende forløb. Mens brugerne bor på Syrenparken, fokuseres der på

hverdagslivet samt muligheden for at få et job. Dette blandt andet ved at der opslås stillinger på interne jobmuligheder som er ikke-lønnet arbejde inden for støttecenteret, men hvor man kan optjene "klip" til kage, kaffe mm.

Arbejdet med medicinsk behandling er ligeledes et fokusområde. Bostedet forsøger at tænke medicinsk behandling ind i hele forløbet, således at det mest hensigtsmæssigt tilpasses beboeren. I samarbejde med en psykiatrisk konsulent arbejdes der på at finde strategier der formindsker bivirkninger og fremmer virkningen af medicinen. Erfaringen viser at dette kan være medvirkende til at skabe en udvikling for den enkelte. Syrenparken arbejder aktivt med misbrug. En gruppe har været på NADA-kursus, som skal danne udgangspunkt for den strategi og tilgang der skal kendetegne arbejdet med misbrug på bostedet.

Syrenparken arbejder med en målrettet, individuel indsats. Medarbejderne gør meget ud af at fortælle at de er glade for at sige goddag, men også vil være glade den dag de siger farvel til en beboer. Det er de fleste beboere glade for at høre. Erfaringen er at det er få af beboerne der egentligt er interesserede i at bo på en institution.

I forbindelse med udflytning laves en statusrapport som udsendes før planmødet. Bostedet arbejder på at følge brugeren i op til et år efter udflytning. Dette dels ved at personalet besøger de tidligere beboere i eget hjem efter udflytning, eller at de tidligere beboere kommer forbi bostedet til samtale eller samvær. Syrenparken har for tiden cirka 20 støttecenterbrugere, som er tidligere beboere der kommer på besøg på bostedet, og på denne måde vedligeholder kontakten hertil. Syrenparken har to akutboliger, hvor støttecenterbrugere kan overnatte, men som også folk på en liste fra kommunen kan benytte.

Syrenparken forsøger generelt at inddrage pårørende i hele forløbet. Dette gælder også i overvejelserne og arbejdet omkring udflytning. Der fokuseres på samspillet mellem de pårørende og beboerne og det forhold at have en sindslidelse og være pårørende. Ved indflytning tilbyder Syrenparken et pårørendekursus hvor gruppen af pårørende informeres om bostedet, det at være pårørende til en person med sindslidelse, og hvordan man som pårørende kan forholde sig til det. Syrenparken tilbyder et opfølgingskursus efter tre måneder.

Støttecenterpladserne i Syrenparken fungerer forskelligt. Medarbejderne følger gerne beboerne ud en overgang og kobler det gerne med et kommunalt tilbud, så det både kan være kommunalt og amtsligt samtidigt.

Birkevangen, Ribe Amt

Birkevangen er et § 92 botilbud med i alt 72 pladser og 15 udflytningsenheder der har et særskilt tilbud til dobbeltdiagnosticerede.

Der arbejdes med udflytning ud fra en individuel tilgang, og der er ikke tale om en overordnet defineret strategi og metode. Der er imidlertid gode erfaringer med at netværke i lokalområdet, mens udflytning af brugere i primærkommunen er en mere vanskelig proces der forudsætter mere "flydende" overgange i forbindelse med udflytning.

Lunden, Københavns Amt

Lunden er et botilbud med 24 beboere i alderen 23 til 57 år, og hvor kønsfordelingen er 21 mænd og tre kvinder.

Lunden har ikke megen erfaring med udflytning, da institutionen kun har eksisteret i tre år. Derfor har man endnu ikke en specifik strategi for udflytning. De gange hvor der har været en udflytning, er det sket på baggrund af initiativ og indsats fra enkelte medarbejdere som har taget ansvaret for forløbet. Generelt tages der udgangspunkt i at respektere den enkeltes ønsker og behov, også når en beboer ikke ønsker at flytte. Der fokuseres på at skabe sammenhæng for den enkelte og skabe et grundlag i kraft af netværk. Erfaringen er at dette er en stor udfordring.

Solvang, Roskilde Amt

Solvang er et tidligere psykiatrisk plejehjem, der for tre år siden blev renoveret til de nuværende afdelinger og små boenheder i landlige omgivelser. En stor del af beboerne og personalet har henholdsvis boet og arbejdet på Solvang i en årrække.

Solvang er i begyndelsen af udslusningsprocessen, da der tidligere ikke har været tale om mange udflytninger. Har netop haft en beboer der efter at have boet på Solvang i mange år, er flyttet i egen bolig. I forbindelse med denne udflytning har personalet besøgt vedkommende i dennes nye hjem. Arbejdet omkring udflytning er endnu ikke bygget op, da det hele endnu er nyt. I den nærmeste fremtid ligger der et arbejde i at bygge det hele op og fastlægge måder at gribe tingene an på, herunder arbejdet med handleplaner.